

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Rozvojová pomoc Velké Británie v regionu jižní Asie

Eva Kalembová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Rozvojová pomoc Velké Británie v regionu jižní Asie

Eva Kalembová

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2013

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala rodině a svým blízkým za podporu, které se mi z jejich strany dostalo v průběhu celého studia. Velké poděkování patří PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, Ph.D. za vedení této práce a za cenné připomínky, ale také za velmi vstřícný přístup během celého studia.

Obsah

1	Úvod	6
2	Britská rozvojová politika	10
2.1	Vliv koloniálního dědictví	10
2.2	Změny po studené válce	14
2.3	Současný směr rozvojové politiky	17
3	Rozvojová pomoc v regionu jižní Asie	20
3.1	Problematika vybraných zemí	20
3.1.1	Pákistán	20
3.1.2	Barma	22
3.1.3	Bangladéš	23
3.2	Vývoj rozvojové spolupráce	25
3.2.1	Pákistán	26
3.2.2	Barma	30
3.2.3	Bangladéš	32
3.3	Současné programy rozvojové spolupráce	36
3.3.1	Pákistán	36
3.3.2	Barma	38
3.3.3	Bangladéš	41
4	Závěr	45
5	Seznam literatury a pramenů	49
5.1	Literatura	49
5.2	Internetové zdroje	50
6	Seznam příloh	56
7	Resumé	57

1 Úvod

Současný svět je plný protikladů. Mezi 196 státy existují obrovské rozdíly, především ekonomického rázu. Stejně jako za studené války i nyní můžeme svět rozdělit bipolárně, kde hlavními kritérii jsou vyspělost a zaostalost. Země bohatého severu se snaží různými prostředky zmírňovat propasti s chudým jihem. I přes stále rostoucí finanční obnosy, které plynou do států zmítajících se bídou, je pro většinu států nemožné vymanit se z chudoby. Bylo by dobré si položit otázku: je tato pomoc efektivní? Jestli ne, tak z jakých důvodů? A jaké pomoci by bylo doopravdy potřeba, aby i tyto země přestaly bojovat s chudobou a nedostatkem prostředků?

Existují způsoby, kterými lze světové nestabilitě v rozvojových zemích předcházet. Zároveň lze těmito způsoby podporovat rozvoj společnosti či snížit mnohá bezpečnostní rizika. Tato spolupráce bývá nazývána jako rozvojová pomoc. Na rozdíl od humanitární pomoci, která reaguje hlavně na aktuální dění v ohrožených oblastech, je rozvojová spolupráce dlouhodobého charakteru. Právě rozvojová pomoc má za úkol v zemích třetího světa¹ snižovat chudobu, bojovat s podvýživou, negramotností či zvyšovat úroveň vzdělání. Pomoc by měla vést k celkovému zlepšení sociálních a ekonomických podmínek v dané zemi. U některých zemí je pokrok, i přes snahu a pomoc z vnějšku, nemožný.

V této práci se zabývám rozvojovou pomocí Velké Británie, protože tato oblast mezinárodní rozvojové spolupráce doznala v uplynulém desetiletí ve Velké Británii zásadních změn. Za posledních 12 let se zdvojnásobil objem poskytované rozvojové pomoci. Velká Británie je v současnosti 4. největším donorem, 90 % britské rozvojové pomoci obdrží nejchudší země Afriky a jižní Asie (The World Bank 2013). Na rozdíl od ostatních britských sektorů, kde výdaje

¹ Za země třetího světa jsou označovány státy, které jsou považovány za ekonomicky málo rozvinuté.

klesají, se Velká Británie zavazuje k navýšení finančních prostředků v oblasti rozvoje.

Důležité je rozdělení na pomoc vládní a nevládní. Zatímco nevládní pomoc se spoléhá na soukromé dárce, nadace či charitativní organizace, vládní, tedy oficiální rozvojová pomoc *Official Development Assistance* (dále jen ODA), je financována ze státního rozpočtu. Ve Velké Británii je v současné době hlavní vládní organizací, která koordinuje rozvojovou pomoc *Department of International Development* (dále jen DFID). Instituci zabývající se mezinárodní spoluprací v oblasti rozvoje opakovaně zaváděli labouristé. Pokud se k moci dostala konzervativní vláda, byla tato instituce vzápětí zrušena. Výjimku tvoří až současné DFID. To zlepšilo koherenci britské rozvojové politiky, navíc v roce 2002 bylo uzákoněno odstraňování chudoby jako jediný přípustný cíl britské spolupráce s rozvojovými zeměmi. V této práci se zaměřím na vývoj britské rozvojové pomoci od roku 1997, kdy vznikla instituce DFID, jež v britské vládě zastřešuje programy zahraniční pomoci a rovněž zodpovídá za shromažďování, zpracovávání a zveřejňování údajů o vládní i nevládní britské pomoci ve světě (DFID 2009).

Práce si klade za cíl zkoumat rozvojovou pomoc Velké Británie v regionu jižní Asie, kde Velká Británie působí ve vysokém měřítku. Pomoc Velké Británie v tomto regionu je spojená se zájmy v bývalých koloniích, které byly součástí Britské Indie. Britská spolupráce nebyla svázána s obchodními zájmy, jak tomu bylo u většiny kolonizátorů, ale zaměřovala se více na bezpečnost a politickou pomoc. Právě tento historický milník má vliv na utváření britské rozvojové politiky i v současné době.

Z vybraného regionu se zaměřím na státy, které se řadí mezi nejvíce zaostalé – Barmu² a Bangladéš, a na stát, který je dle OECD v kategorii rozvojových států na střední úrovni – Pákistán. Vyloučila jsem Indii z toho důvodu, že v roce 2003

² V současné době je oficiálně používán název státu Myanmar. V mé práci se budu držet názvu Barma, který se v literatuře, se kterou pracuji, objevuje častěji.

centrální vláda rozhodla o změně z příjemce rozvojové pomoci na poskytovatele rozvojové pomoci, zejména díky technologickému pokroku země (The Guardian 2013). Protože je téma příliš různorodé a bylo by obtížné zaměřit se na problém jako celek, rozsah rozvojové pomoci eliminuji na sektor vzdělání a zdravotnictví, na který vydává Velká Británie, dle údajů OECD, největší množství finančních prostředků.

Shrnu-li jednotlivá stanoviska z předchozích odstavců, hlavním cílem této práce je ucelený přehled britských rozvojových aktivit v Barmě, Bangladéši a Pákistánu v oblasti vzdělávání a zdravotnictví. U každé země představím jednotlivé rozvojové programy, objem poskytovaných financí a na jakou problematiku je pomoc určena. V závěru každé podkapitoly pak představím jednotlivé úspěchy britské pomoci, které směřují k vymýcení chudoby. V této práci se tak snažím představit britskou rozvojovou pomoc na konkrétních příkladech vybraných zemí.

První kapitola práce charakterizuje rozvojovou politiku Velké Británie a popisuje institucionální rámec, který zastrešuje rozvojovou pomoc Velké Británie. V této kapitole zkoumám vliv koloniálního dědictví na současnou rozvojovou politiku a situaci po studené válce, jejíž konec měl na utváření rozvojové strategie určitý vliv. V závěru kapitoly se zabývám současným směrem rozvojové politiky Velké Británie.

Cílem druhé kapitoly je seznámení s vybranými státy a konkrétními případy rozvojové pomoci, kterou Velká Británie do zemí směřuje. U těchto zemí přiblížím, v čem spočívá tíživost jejich situace, a proč právě tyto země využívají pomoc od Velké Británie. Zohledním i faktory, které ovlivňují alokaci pomoci např. politická situace či ekonomický potenciál země. Zmíněné údaje budou potřebné k vysvětlení rozvojové spolupráce jako celku. Dále popíši vývoj rozvojové spolupráce od roku 1997 a představím jednotlivé programy pomoci v sektoru vzdělání, zdravotnictví a populace. V závěru práce zhodnotím efektivitu poskytované pomoci, která je v současné době často diskutovaným tématem,

jelikož objem rozvojové spolupráce ne vždy koresponduje s jejím kvalitním využitím.

V práci využívám metodologie, která aplikuje obecné a teoretické koncepty rozvojové pomoci na konkrétní praxi Velké Británie. Práce vychází převážně z pramenů DFID a Programu OSN pro rozvoj (dále jen UNDP), jenž funguje v rámci Organizace spojených národů (dále jen OSN). Mezi další zdroje práce patří výroční zprávy a dokumenty, které vznikají každoročně pod vedením OECD a jejím Výborem pro rozvojovou pomoc (dále jen DAC), např. *peer reviews*. Hlavním zdrojem této práce jsou informace o programech rozvojové pomoci, které vychází z dokumentů DFID zveřejněných na internetových stránkách ministerstva. DFID v průběhu psaní této práce změnilo své internetové stránky a připojilo se ke stránkám vlády, která poskytuje informace většiny britských ministerstev.

2 Britská rozvojová politika

2.1 Vliv koloniálního dědictví

Britské impérium se na přelomu 19. a 20. století stalo nejmocnější a největší koloniální říší na světě (Ferguson: 2004, 15). Britové byli zdatní obchodníci a již v tehdejší době se nadchli pro produkty vzdálených zemí, jako je hedvábí, koření či indické látky, ke kterým měli díky vyspělému námořnictvu blíže než ostatní velmoci. Není možné se domnívat, že Velká Británie mohla ovládnout celý svět pouze rozvojem obchodu či zdokonalením námořnictva. K tomu, aby Britové ovládli část světa, bylo zapotřebí objevená území kolonizovat (ibid.: 40-42).

V oblasti Asie sehrál hlavní úlohu indický subkontinent, který přilákal britské obchodníky svými produkty. Původním cílem Britů bylo získávat odbyty pro své komodity. Později se ale britská Východoindická společnost stala mocnou institucí, která ovlivňovala i politické dění v regionu jižní Asie. Byli to indiští vládcí, kteří pomáhali Britům udržet si výsadní postavení. Britský parlament často diskutoval o otázce zastavení expanze a hlavně o způsobu rozšiřování Britského impéria, přesto si však vliv v koloniích snažila Velká Británie udržet (ibid.).

Na úkor rozsáhlého impéria si Velká Británie často dává za vinu, že přispěla k bídě v zemích třetího světa. Ukázala ale i své kladné stránky, jako je šíření volného obchodu či zastupitelský princip a idea svobody (Ferro: 2007, 37). Právě v dobách koloniální říše se zformovaly základy britské rozvojové spolupráce.

Na konci 20. let minulého století opustila britská vláda princip, podle kterého se veškeré záležitosti kolonií financovaly z lokálních zdrojů, a Británie těmto zemím přispívala jen při řešení mimořádných situací. Lord Milner, bývalý ministr koloniálního úřadu, vyzval k systematickému úsilí o rozvoj infrastruktury a zdrojů v britských koloniích. Zásadním se pár let poté stal *Zákon o rozvoji kolonií*, který Velká Británie představila v roce 1929. Tím převzala spoluodpovědnost za vývoj ekonomik svých závislých území. Na straně druhé

se Velká Británie snažila zajistit odbyt pro svou průmyslovou produkci, s čímž souvisela i nová pracovní místa v období hospodářské krize, která zemi zmítala (Abbott: 1994, 396-399). Z původního znění zákona je na první pohled patrné, že rozvoj kolonií byl postaven tak, aby z něj profitovalo hlavně Spojené království. Průmysl, zemědělství a obchod byly hlavními pilíři britské politiky (Legislativ.gov.uk 1929). V regionu nebylo možné využít například podpory v sektoru sociálních služeb. Tento směr si Velká Británie udržela až do druhé světové války.

Během druhé světové války musela Británie řešit nepokoje ve svých zámořských državách. Ty byly pouhým vyústěním životních podmínek, ve kterých museli obyvatelé britských kolonií žít (Jeffries: 1964, 163). *Colonial Development and Welfare Act* z roku 1940 odrážel změnu britské rozvojové politiky, která byla směřována více k lidem. Jak je již uvedeno v názvu zákona, nehovořilo se jen o rozvoji, ale také o blahobytu kolonií (ibid.: 183). Hlavní prioritou Velké Británie bylo zajištění vzdělání.

Pár měsíců před skončením druhé světové války v Evropě přišla Velká Británie se zákonem, který měl za úkol koloniím poskytnout pomoc vybudovat si své vlastní prostředky. Tím se Britové snažili ukázat, že existují způsoby, kterými si mohou zajistit finance bez pomoci Velké Británie a zároveň se tím chtěli pokusit o menší finanční závislost kolonií. Velká Británie za první i druhé světové války sice využila koloniálních zdrojů ke svému vítězství, zároveň však finanční vyčerpanost Velké Británie v tomto období byla znatelná a britská rozvojová spolupráce byla ovlivněna domácí politikou, která jasně říkala, že je nutné zaměřit se na vlastní potíže (Wicker: 1958, 182).

Velká Británie využila půjček v rámci zákona o půjčce a pronájmu *Lend-lease act*, který představoval ekonomickou a vojenskou pomoc USA zemím bojujícím s Osou. Nový americký prezident H. S. Truman rozhodl o zastavení pomoci a ukončil v srpnu roku 1945 platnost zákona o půjčce a pronájmu. Velká Británie se dostala do ještě větších ekonomických problémů a bojovala

s prohlubující se finanční krizi (Bernstein: 1945, 898). Největším zásahem britské ekonomiky byl požadavek Spojených států amerických stanovit britskou libru plně směnitelnou k dolaru. V roce 1947 tato situace vyvolala hospodářskou krizi (ibid.: 899).

Poválečná labouristická vláda premiéra Atleea, ačkoliv se o ní mluvilo jako o antiimperialistické, neměla na pádu impéria žádný velký zájem. Z kolonií i nadále plynuly významné zdroje (Judd: 1999, 341). Krize nastala v letech 1946-1947, kdy Velké Británii docházely prostředky i na vlastní politiku. Labouristická vláda se snažila oživit ekonomiku. Velké výdaje stály i pokusy o zavedení politiky sociálního státu. Právě v této době se stalo koloniální panství problémem. Netrvalo to dlouho a britský parlament schválil *Zákon o nezávislosti Indie*, která byla následně rozdělena dle náboženského klíče na Indii a Pákistán (Hobsbawm: 1998, 220-228). Vliv si Britové prostřednictvím svých zástupců v tamní správě udržovali i nadále.

Spojené království se dostávalo z krize velmi pomalu a jen s obtížemi. V roce 1949 byla ekonomická situace ve Velké Británii stále nepříznivá. Vláda nebyla schopna dodržovat své závazky doma, natož v zahraničí. Pomoc přišla opět ze strany Spojených států v podobě Evropského plánu obnovy neboli Marshallova plánu. Podařilo se nastartovat evropské poválečné ekonomiky a Velká Británie se opět pomalu stávala přední světovou mocností (Kovář: 2008, 123-124).

Britská rozvojová pomoc se rozšiřovala geograficky s postupující dekolonizací. Konkrétní podobu určovaly od počátku 60. let bílé knihy. V roce 1975 byla vydána bílá kniha s názvem *Změna zaměření britské pomoci: Více pomoci nejchudším*. Prioritou rozvojové politiky se stala pomoc nejchudším zemím, které se potýkaly převážně s chudým venkovským obyvatelstvem. Tuto situaci dávají Britové do souvislosti s vysokým přírůstkem obyvatel, nezaměstnaností nebo zaměstnáním s nízkým výdělkem. Považují za důležité venkovské obyvatelstvo naučit zemědělství a průmyslu, aby dokázali bojovat

s nezaměstnaností a potravinovým nedostatkem (The British Ministry of Overseas Development: 1976, 157-160). V praxi se dařilo přeměřovat finance na naplnění tohoto cíle poměrně těžce. Vinu lze přisoudit hlavně tlaku ekonomických kruhů, které usilovaly o zajištění odbytu britských výrobků ve středně rozvinutých zemích (Zemanová: 2008, 146-148).

Koncem sedmdesátých let minulého století začala Velká Británie řídit svou rozvojovou pomoc s ohledem na dodržování lidských práv. Příkladem může být Bolívie v roce 1977, kdy kvůli špatným pracovním podmínkám v dolech a sociální nerovnosti, přerušili Britové financování do této země (ibid). K zastavení britské rozvojové spolupráce z lidsko-právních důvodů či nedodržování demokratických principů docházelo v historii častěji. Této tématice se budu věnovat v následující kapitole na příkladu regionu jižní Asie.

Dalším důležitým milníkem v britské rozvojové politice byl nástup Margaret Thatcherové. Rozvojová spolupráce se opět ohlížela na politické, průmyslové a obchodní zájmy Velké Británie. Premiérka Margaret Thatcherová kladla důraz na snížení veřejných vládních výdajů, podporovala podnikatele, naopak viděla v neziskových podnicích zbytečné zbrzdění ekonomiky. Průmyslovou výrobu se Margaret Thatcherová rozhodla přeorientovat do Asie, kde mohla využít výhodnějších provozních podmínek (Wasson: 2010, 333-335). V roce 1978 britská ministryně pro zahraniční rozvoj Judith Hartová popsala činnost rozvojové spolupráce: *„Rozvojová pomoc prospívá britskému průmyslu dvěma základními směry. Tím, že pomáhá zvyšovat příjmy, rozšiřuje britským výrobkům na zahraničních trzích odbyt. Přitom také dává v rámci bilaterálních a multilaterálních smluv o rozvojové pomoci příležitost, aby se z rozvojové pomoci financoval export“* (The United Nations Non-Governmental Liaison Service 2009: 9). Situace v zemi se však neustále zhoršovala. Sektor rozvojové pomoci se stal předmětem rozpočtových úspor, a to hlavně na úrovni bilaterální. Jelikož multilaterální pomoc je vázaná na mezinárodní organizace, kde se smluvní závazky ruší obtížněji (Zemanová: 2008, 148).

Začátkem osmdesátých let vznikl *Zákon o rozvoji a spolupráci se zámorím*. Zákon definoval hlavně technické a administrativní předpoklady pro rozvojovou spolupráci. Velká Británie určila mezinárodní finanční instituce, přes které musí směřovat finance do chudých zemí. Byly to: Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní asociace pro rozvoj a Asijská rozvojová banka. Zákon byl současně pokračováním bílé knihy z roku 1975, protože Britové se i zde odvolávají na rozvoj s blahobytem obyvatelstva, čímž vzniká prostor pro dosažení politických cílů (legislativ.gov.uk. 1981)

Na konci osmdesátých let byla britská rozvojová politika utvářena pouze dvěma dokumenty. *Zákonem o rozvoji a spolupráci se zámorím* z roku 1981 a bílou knihou *Více pomoci nejchudším* z roku 1975. Britská politika neměla žádný novější dlouhodobý program, a proto byla pozornost kladena na prohlášení vlády či prohlášení ministrů. Byly vydávány i pravidelné zprávy o poskytování financí do zemí třetího světa.

2.2 Změny po studené válce

Rozvojová pomoc byla po skončení bipolárního konfliktu ovlivňována mocenským soupeřením. Ve Velké Británii byl konec Studené války spojován hlavně se závěrem jedenáctileté vlády Margaret Thatcherové a s nástupem Johna Majora na premiérský post Velké Británie v roce 1990 (Hobsbawm: 1998, 150).

Nová rozvojová politika byla představena téhož roku na Institutu pro rozvoj v zámorí a zahrnovala program pro podporu demokratizačních procesů a lidských práv. Za tímto programem stál nově zvolený ministr zahraničí Douglas Hurd. Tuto teorii potvrdila v roce 1991 ministryně pro rozvoj v zámorí, která prohlásila, že: „*Britská rozvojová politika směřuje k zajištění respektu k lidským právům při současném zvyšování efektivity rozvojové pomoci a současně i zrychlování jeho rozvoje*“ (Crawford: 2001, 155). Bylo tedy zřetelné, že britská politika nabírá nový směr. Finanční prostředky směřovaly do zemí, kde se tamní vlády potýkaly s nedodržováním principů demokracie a lidských práv. Pokud však stát nereagoval

na pomoc změnou k lepšímu, Velká Británie striktně přerušila rozvojovou pomoc. Tak se v minulosti stalo např. v Barmě či Súdánu (ibid.:174).

Ne vždy šlo Británii o blaho chudých. Státy, které byly pro britskou ekonomiku výhodnější, nemusely plnit přísné demokratické a lidsko-právní podmínky. Příkladem může být zrušení bilaterální smlouvy, která přislíbvala pomoc při stavbě přehrady. Reálným důvodem byl fakt, že je smlouva, podle britských pravidel tehdejšího ministerstva pro mezinárodní rozvoj *Overseas Development Administration*, finančně nevýhodná (The United Nations Non-Governmental Liaison Service 2009: 17-19). Před rokem 1997, kdy se labouristická strana dostala k moci, silně kritizovala tehdejší konzervativní vládu a její využívání rozpočtu na rozvojovou pomoc. Dle jejich mínění šlo jen o snahu získat kontrakty pro britské firmy. Prosazení strategických zájmů v regionech bylo pro Británii typické již od dob kolonialismu (Zemanová: 2008, 144-148).

Když se k moci dostala labouristická strana v čele s Tony Blairem, rozvojovou spolupráci čekaly nemalé změny. Nejprve bylo reorganizováno ministerstvo pro mezinárodní rozvoj, které od dob Margarety Thatcherové bylo, v rámci úspor, součástí ministerstva zahraničí. Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj (DFID) existuje v této podobě až do současnosti. Další změnou byl návrat k dlouhodobému plánování rozvojové politiky prostřednictvím bílých knih. Jako první vyšla bílá kniha *Odstraňování chudoby ve světě: výzva pro 21. století*, která zdůrazňovala podporu občanské společnosti a utváření nevládních organizací v rozvojových zemích (Secretary of State for International Development 1997: 6-9). Tři roky poté vznikla bílá kniha *Odstraňování chudoby ve světě: Přimějme globalizaci pracovat pro chudé* s cílem zajistit v zemích základní zdravotní péči a vzdělání (ibid.). V neposlední řadě zrušila Blairova vláda ustanovení o pomoci a obchodu, podle kterého byly vyčleněny prostředky, které měly napomáhat britským společnostem, aby se mohly ucházet o kontrakty spojené s rozvojovou pomocí (Zemanová: 2008, 146-148).

V roce 2000 podepsalo 189 členských států včetně Velké Británie *Rozvojové cíle tisíciletí*. Tomuto rozhodnutí předcházelo prohlášení generálního tajemníka OSN Kofi Annana, že by mezinárodní společenství mělo vstoupit do 21. století se závazkem poskytnout obyvatelům lepší podmínky na život. *Milennium development goals* je ucelený soubor 8 cílů a 18 dílčích úkolů s cílem podpořit rozvoj a vymýcení chudoby, kterých by se mělo dosáhnout do roku 2015 (osn.cz 1999). Příjemci britské rozvojové pomoci museli akceptovat miléniové cíle OSN a zároveň souhlasit s tím, že pomoc musí být přínosem pro nejchudší vrstvy obyvatel. V souvislosti s 11. zářím 2001 se pozornost ministerstva pro mezinárodní rozvoj obrátila k nestabilním zemím, ve kterých vznikala hrozba pro teroristické aktivity.

V novém zákoně o mezinárodním rozvoji z roku 2002 stanovila britská vláda, že rozvojovou pomoc je možné schválit pouze v případě, že prostředky napomohou snížení chudoby v daném regionu. Celkově to mělo být, dle dohody s ministerstvem financí, 90 % všech prostředků (legislativ.gov.uk 2002). Toto byla nová zásada, kterou se začalo řídit čím dál více zemí poskytujících rozvojovou pomoc.

Finance, které plynuly do zemí třetího světa, stále stoupaly. Výsledky sice byly patrné, ale ne v takovém rozsahu, jaký donoři očekávali. Během roku 2005 byla přijata *Pařížská deklarace* o účinnosti pomoci. Jednalo se o mezinárodní dohodu, k níž přistoupilo přes 100 států, v jejímž čele stála i Velká Británie. Cílem této deklarace bylo zajistit vyšší efektivitu v oblasti rozvojové spolupráce do roku 2010. Základními principy rozvojové pomoci se staly: požadavky partnerských zemí, přizpůsobení se, koordinace pomoci mezi dárci, zaměření se na výsledky pomoci a vzájemná odpovědnost (OECD 2005: 3-7).

Britská vláda se na přelomu 20. století snažila zajistit koherenci britské rozvojové politiky. Podařilo se jí oddělit zájmy rozvojové pomoci od potřeb britského průmyslu, a tím se Velká Británie dostala na první příčky dárcovské komunity. Dlouhodobým plánováním se rozvojová spolupráce zefektivnila

a pomoc jednotlivým státům měla jasně dané cíle. Vzestup britské rozvojové politiky za vlády Tonyho Blaira byl jednoznačný.

2.3 Současný směr rozvojové politiky

Velká Británie se nachází na třetím místě v objemu poskytované rozvojové pomoci. První místo logicky zaujímají Spojené státy americké a druhé je Japonsko (OECD 2013). Britská rozvojová pomoc má globální charakter, i když je nejvíce financí směřováno do Afriky a Asie. Nyní se Velká Británie snaží postupně omezit počet příjemců pomoci jen na ty státy, které jsou definované jako nejchudší a nejzaostalejší na světě. Objem financí se ale stále zvyšuje. Během roku 2013 bylo, dle uzavřené koaliční smlouvy, vynaloženo 0,7 % z hrubého národního produktu na rozvojovou pomoc. Toto základní poslání rozvojové spolupráce je legislativně zakotveno i v britském právním řádu (number 10 government.uk 2013).

V současnosti je rozvojová politika plánována dlouhodobě prostřednictvím strategií a plánů, které jsou vytvářeny pro jednotlivé země. Každý plán obsahuje i cíle, kterých je zapotřebí v určeném období dosáhnout. Z hlediska tematických otázek se Britové soustředí na vzdělávání a zlepšování sociálních služeb. K dosažení *Rozvojových cílů tisíciletí* směřuje většina práce DFID. Tyto cíle hrají zásadní roli při snižování chudoby a při podpoře rozvoje v nejchudších státech světa. Za méně systematickou bývá označována pomoc ve všeobecném rozvoji. Do britského plánování spadá i rozvojová pomoc v rámci Evropské unie. Velká Británie je častým kritikem této rozvojové spolupráce a dává přednost bilaterální pomoci, kterou vnímá jako efektivnější a přímočarou (Zemanová: 2008, 181-184).

Ve velkém měřítku se zahraniční britská politika zaměřuje také na bezpečnost. V roce 2009 vyšla bílá kniha s názvem *Building our common future*. Velká Británie se začala zapojovat do konfliktů mezi státy a snažila se přispět k uzavření míru. Zde došlo ve směru současné politiky k zásadnímu obratu. V devadesátých letech Britové poskytovali pomoc jen do států relativně stabilních, jelikož se domnívali, že zde bude pomoc účinnější. Nyní se zaměřili

na budování států, míru a současně i zajištění hospodářského rozvoje – to byly pro Brity klíčové úlohy v nestabilních státech. Za touto politikou stála koaliční vláda v čele s Gordon Brownem a označovala se jako integrující přístup. Ten spojuje rozvoj, diplomacii a obranu (ODI 2007).

V roce 2009 se k moci dostali konzervativci a premiérem Velké Británie se stal David Cameron. Jeho vládu čekal nelehký úkol. Přebíral úřad v době, kdy světem zmítala hospodářská krize a o slovo se čím dál tím častěji hlásili radikální vůdci. Post ministra zahraničního rozvoje získal Andrew Mitchell, který do té doby působil jako stínový ministr DFID. Byl znám tím, že procestoval téměř celou Afriku a Asii. Rozvojové země chtěl vidět na vlastní oči a přesvědčit se o tamní situaci. Během své opoziční funkce mohl pozorovat veškeré nedostatky ministerstva a rozvojové pomoci. Naplánoval několik změn, které se během své vlády následně snažil uskutečnit. Byly to: větší přehlednost ve strategiích, lepší způsob hodnocení dosaženého pokroku a zefektivnění práce byrokratického aparátu DFID (BBC.uk 2009). V oblasti bezpečnosti se Velká Británie zavázala omezit prodej zbraní do nebezpečných režimů a zlepšit životní podmínky v zemích, kde působila britská armáda. Ministr Mitchell měl v plánu zefektivnit poskytovanou rozvojovou pomoc a zvýšit podíl podmíněné pomoci, tj. pomoci poskytnuté až po splnění předem definovaného kritéria (DFID 2011). Nemohl ale dokončit všechny své plány, jelikož podal v loňském roce demisi. Důvodem byla slovní potyčka s policisty u sídla Davida Camerona na Downing Street 10 (BBC.uk 2012).

Nástupcem Andrewa Mitchella se stala poslankyně z řad konzervativců Justin Greening. Hned po svém nástupu slíbila obyvatelům Velké Británie, že peníze daňových poplatníků, které plynou do rozvojových zemí, budou využívány transparentněji a cíleněji než doposud (DFID 2012). Vláda se zavázala, že na webových stránkách DFID budou dostupné programy, smlouvy a všechny výdaje, které přesáhnou částku 500 liber (DFID 2011b). David Cameron během svého vládnutí definoval *golden thread*. Dle jeho slov je to právní stát

bez konfliktů s důrazem na vlastnická práva občanů. Tímto směrem se ubírá i ministryně DFID. Ta přednesla v únoru 2013 projev *The right place, right things and right way*, jehož název udává směr britské rozvojové politiky (DFID 2013). Jelikož je rozvojová spolupráce utvářena jednotlivě pro každou zemi, budu se současnému využívání rozvojové pomoci věnovat v následující kapitole na příkladech vybraných zemí.

3 Rozvojová pomoc v regionu jižní Asie

V návaznosti na předchozí kapitolu mé práce, ve které jsem popisovala koloniální vztahy Velké Británie v regionu jižní Asie, se budu nyní zabývat současným poskytováním rozvojové pomoci. U států, které jsou předmětem mého zkoumání, krátce zmíním problematiku, s níž se země potýkají a mohou tak mít vliv na příjem rozvojové pomoci. V další části práce se již budu věnovat samotné analýze rozvojové spolupráce Velké Británie v jednotlivých zemích, v jejímž závěru se zaměřím na již zmiňovanou efektivitu.

3.1 Problematika vybraných zemí

Při analýze rozvojové spolupráce Velké Británie ve vybraných zemích jižní Asie nelze opomenout i faktory, které mají vliv na rozdělování rozvojové pomoci, respektive na výslednou efektivnost poskytnutých prostředků. Jedná se o destabilizační prvky, které znemožňují státům směřovat pomoc do míst, kde je to nejvíce nutné. Případně nejsou prostředky využity správným způsobem a míjí se tak účinkem. Mezi tyto vlivy patří například nestabilita sousedících států, regionální konflikty, globální terorismus či nedemokratické režimy. Z tohoto důvodu je v práci zařazena i tato podkapitola.

3.1.1 Pákistán

Pákistán se, jako islámská republika, od roku 1947, kdy došlo k odtržení od Indie, potýká s mnoha konflikty jak na domácí, tak mezinárodní scéně. Za první destabilizační faktor lze označit boje mezi pákistánskými šíity a sunnity, mezi nimiž se nachází řada radikálů, kteří podnikají útoky na příslušníky opačného ideologického smýšlení. Takovéto násilí může mít velmi negativní dopady na stát nejen ve smyslu ohrožení zákonu a pořádku v zemi, ale i ve formě působení na zahraniční vztahy Pákistánu s jinými státy (Filipský: 2003, 470). Druhým faktorem je konflikt s Indií o správu nad kašmírským územím, který probíhá od doby vyhlášení nezávislosti. Tento spor Pákistán vyčerpává hlavně finančně, jelikož armádní výdaje činily v roce 2012 6 % HDP (The world Bank 2013b). Tento fakt souvisí s dalším problémem Pákistánu, a tím je chudoba. Země bojuje s vysokým

přírůstkem obyvatel, nedostatkem prostředků k zajištění vzdělání a celkovou ekonomickou zaostalostí. Převážná část obyvatelstva je tak odkázána na prostředky poskytované z rozvojové spolupráce (DFID 2013b). Tu zde poskytují hlavně Spojené státy americké a Velká Británie. Angažovanost Spojených států zde můžeme dávat do souvislosti s bojem proti terorismu, který začal v roce 2001. Důvodem této spolupráce je dobrá orientace pákistánské armády v nehostinné oblasti v pohraničí s Afghánistánem, čímž mohou být nápomocni při dopadení a zneškodnění teroristů. Tak se stalo v květnu roku 2011, kdy byl na území Pákistánu dopaden a zabit nehledanější terorista Usáma bin Ládín. V zahraničním tisku se objevovaly spekulace o možném cíleném ukrývání teroristy ze strany Pákistánských tajných služeb. Ty však nebyly potvrzeny (The New York Times 2011).

Hlavním faktorem, který oslabuje Pákistán jako celek, je politická situace v zemi. Ta je nestabilní, ovlivněná častým střídáním vlád a zásahy vojenských složek do politických procesů. Armáda má své výsadní postavení v zemi již několik desítek let. Pokud v předešlých letech nedošlo po volbách k sestavení vládní koalice, situaci využila armáda, která pod záminkou politické stabilizace země převzala správu nad státem. Tento stav však často trval i v případě, že moc mohla být předána zpět do rukou vlády (Filipský: 2003, 471). Neschopnost vytvořit vládní koalici spočívá také v nepřeborném množství stran, které kandidují do Národního shromáždění. Během minulých voleb v roce 2008 to bylo 49 politických stran (Global security 2013). V současnosti má za sebou Pákistán předčasné parlamentní volby, které proběhly v květnu 2013. Ve volbách zvítězil bývalý premiér Naváz Šaríf, který byl v devadesátých letech na premiérském postu již dvakrát, ale v důsledku vojenského převratu byl sesazen. (The Guardian 2013c).

Lze tedy říci, že současná situace státu je dopadem jednostranně zaměřené domácí politiky na zajištění bezpečnosti. Sociální politika je odsouvána do pozadí. O katastrofálním stavu sociálních služeb hovoří mezinárodní instituce. Světová banka uvádí, že skoro 1/3 populace žije v chudobě a řada obyvatel nemá vůbec

přístup k základním sociálním službám (The world bank 2013). Příčinou je i špatné přerozdělování rozvojové pomoci. Této problematice se budu věnovat v kapitole určené rozvojové spolupráci Velké Británie v Pákistánu.

3.1.2 Barma

Barma prošla během uplynulých let značnou proměnou. V Barmě je od konce koloniálního období hlavním aktérem politického režimu armáda. Pod vládou vojenské junty patřila Barma řadu let mezi jeden z nejvíce autoritářských režimů. Porušování lidských práv, nucené práce, vypalování vesnic, tím vším porušovala vláda mezinárodní úmluvy o právech občana.

V roce 2007, kdy byly v zemi zvýšeny ceny pohonných hmot, se situace vystupňovala až v masové protesty, v jejichž čele stanuli buddhističtí mniši (Rogers: 2008, 115-116). Po schválení nové ústavy následovaly v roce 2010 volby, které byly v Barmě prvními po dvaceti letech. Ty předešlé se uskutečnily v roce 1990 a s výrazným náskokem je vyhrála Národní liga pro demokracii vedená disidentkou Do Aun Schan Su Ťij (Bečka: 2007, 180). Junta jí nepředala moc a politička nakonec z posledních dvou desítek let 15 strávila v internaci. Tyto volby byly též zmanipulované a vyhrála je juntou vytvořená Strana solidarity a rozvoje, která získala 80 % křesel. Junta tak mohla hlásat, že se režim změnil v civilní, a přitom si zachovala moc (The Economist 2010). Výkonná moc náleží vládě složené z 30 ministrů, z nichž pouze 4 nemají vojenskou minulost a rovná polovina působila i v předešlé vojenské vládě. O tom, že o demokracii v Barmě nejde, svědčí fakt, že: *„Poslanci nesmí v plénu pronést slova, která by podryla národní bezpečnost nebo jednotu země. Za jakýkoli protest v budově parlamentu mohou strávit až dva roky za mřížemi“* (BBC 2011). Po 49 letech skočila vedoucí úloha armády jen fakticky. Generálové vystupují, jako by Barma byla demokratický stát. Vše má jen za úkol oklamat Západ. Prezident Thein Sein, zvolený v roce 2011, je nově zároveň předsedou vlády a při svém nástupu deklaroval prodemokratické reformy. Významné posty ve vládě i v parlamentu totiž stále mají lidé, kteří byli spojeni se starými strukturami (The Economist 2011). Nutno dodat,

že na cestě k demokracii stojí občanské boje, které probíhají mezi jednotlivými etnickými menšinami po celé zemi.

Snahou barmského režimu je vybudovat stát s regulérním demokratickým režimem a fungujícím tržním hospodářstvím. Armáda má ale stále ambice usilovat o převzetí moci (Prager Nyaein: 2009, 645-646). Situaci komplikuje fakt, že vojenští představitelé ovládají sektor služeb, turismu, bankovníctví či zahraničního obchodu. Není tak jednoduché nastartovat ekonomiku a naučit obyvatele podnikání, když právě to je kontrolováno vojenským sektorem (Prager Nyaein: 2009, 641-642). Přesto je patrných několik změn, díky kterým se Barma k demokracii přibližuje. Za pokrok, který vede k zamyšlení nad režimem, bych označila volby. Ty proběhly v loňském roce. Sice šlo jen volby doplňkové, ve kterých bylo voleno pouze 45 křesel z celkových 664, ale i tak je důležitý fakt, že volby byly označovány za celkem spravedlivé. Do parlamentu se dostala disidentka Aun Schan Su Ťij a dalších 42 kandidátů ze strany Národní liga pro demokracii. Změnou k lepšímu je například i propouštění politických vězňů, které začalo během roku 2012 (Democratic voice of Burma 2013). I přes probíhající reformy si vláda nadále nechává prostor na vrácení poměrů do původní situace. Možnost převzetí moci armádou není ani nyní nereálné.

Dle Freedom House se Barma od roku 2008 stala jednou ze zemí s největším pokrokem. I tak se ale stále o Barmě mluví jako o nesvobodné zemi (Freedom House 2008). Faktory zmíněné výše, zapříčinily, že se Barma stala jednou z rozvojových zemí s nejnižšími příjmy rozvojové pomoci. S postupným uvolňováním režimu uvažuje i Velká Británie o rozšíření poskytování rozvojové pomoci. Konkrétním případům rozvojové spolupráce mezi Británií a Barmou je věnována následující kapitola.

3.1.3 Bangladéš

Jak jsem již zmínila v první kapitole této práce, Bangladéš vznikla v roce 1971 odtržením od Západního Pákistánu. Země je determinována přírodními

podmínkami, které značně omezují možnost ekonomického růstu. V zemi se vystřídalo několik vojenských režimů až do roku 1991, kdy byla v zemi zavedena parlamentní demokracie.

V roce 2008 proběhly v zemi první svobodné volby, které byly v souladu s mezinárodními standardy. Volby vyhrála do té doby opoziční strana *Awami League* (Lidová strana), která získala ústavní většinu v Parlamentu. Volby ukončily dvouleté období prozatímní úřednické vlády podporované armádou. Přestože je současná vláda západními mocnostmi hodnocena celkem kladně, v zemi vzrůstají protesty obyvatel. Dle dostupných informací se vládě nedaří: „realizovat předvolební sliby z roku 2008 týkající se pozemkové reformy, modernizace zemědělství, snižování chudoby apod.“ (Freedom House 2013). Bangladéš je tak nucena bojovat se stále častějšími demonstracemi, které končí až rabováním. Za tím, že vláda není schopná konsenzu, stojí spory mezi premiérkou, vládnoucí a opoziční stranou.

Dalším faktorem, který omezuje rozvoj v zemi, je nedostatečně rozvinutá infrastruktura, která brání ekonomickému růstu. V Bangladéši chybí moderní přístavy, železniční sítě či rychlostní silnice. Země se potýká i s nedostatečným množstvím energie. Vláda si je problému vědoma a snaží se jej dle možností řešit. Během posledních let je sice patrný růst bangladéšské ekonomiky, ale na rozsah chudoby, která v zemi panuje, to stále nestačí. Ta podle zveřejněné studie Asijské rozvojové banky pramenila na počátku 70. let z nedostatku vlastnictví půdy a nízké produktivity v zemědělství. Právě zemědělství se pro obyvatele stalo postupem let hybnou silou. Až 52 % pracovních sil pracuje právě v tomto sektoru (Asian development bank 2013). Vysvětlením může být fakt, že většina obyvatel žije na vesnici a jsou tak odkázáni na vlastní produkci.

Posledním faktorem, který má na vývoj situace neblahý vliv, jsou klimatické podmínky, právě ty zemi velmi limitují. Podnebí je typické četnými srážkami, které až několikrát do roka vykulminují v ničivé záplavy. V Bangladéši jsou častá

i tornáda či tajfuny. Přírodní katastrofy způsobují značné výkyvy v zemědělské produkci, kdy jsou obyvatelé odkázáni na zahraniční pomoc (UNDP Bangladesh 2010). Ta bude předmětem mého zkoumání.

Všechny tři zkoumané země jsou částečně determinovány svou alokací. V případě Pákistánu se jedná o vliv sousedícího Afghánistánu a o boj nad kašmírským územím. Bangladéš a Barmu naopak oslabují ničivé monzuny či záplavy. Pákistán, Barmu i Bangladéš pojí historie, kdy u moci měli hlavní slovo armádní činitelé. Tyto státy jsou sice na cestě k demokracii a snaží se vliv vojenských režimů potlačit, ale státní výdaje, které i nadále investují do armády, nestačí bojovat s chudobou. Ve všech zemích se nespokojenost projevuje občanskými nepokoji, které nesouhlasí se současnou politikou.

3.2 Vývoj rozvojové spolupráce

Jak jsem již uvedla v první kapitole této práce, Velká Británie má k regionu jižní Asie vztah od dob kolonialismu. Asijský region se dle mnohých autorů vyznačuje specifickou politickou kulturou a v porovnání se Západem se obyvatelé snadněji podřizují politickým elitám či autoritám (Rodan 1996: 16). Někteří asijsí politici se proto domnívají, že jsou kvůli kulturním rozdílům západní demokratické modely vládnutí v Asii nemožné (Zakaria 1994: 119). Velká Británie však rok od roku navyšuje finanční obnos, který směřuje do zemí Asie. Na přelomu let 2007-2008 překročil objem poskytované rozvojové pomoci miliardu liber. I přes tento fakt stále žije ve většině z těchto zemí okolo 40 % obyvatel za méně než 1,25 dolaru na den, a 74 % za méně než 2 dolary na den (DFID 2011c: 15).

Od roku 1997 je britská rozvojová pomoc rozdělována prostřednictvím regionálních programů, které mají za úkol zefektivnit poskytovanou pomoc. Regionální program v regionu Asie zahrnuje Afghánistán, Bangladéš, Barmu, Nepál, Pákistán, Vietnam a také Střední Asii (ibid.). Vybraný region je velmi zranitelný vůči změnám klimatu či sociálním a politickým nerovnostem, které zemi

oslabují. Velká Británie se snaží tyto problémy reflektovat ve svých programech, a tím zajistit vyšší účinnost poskytované pomoci.

Následující kapitola se bude zabývat vývojem rozvojové spolupráce mezi Velkou Británií a vybranými zeměmi z regionu jižní Asie od roku 1997, tedy od roku, kdy byl zaveden institut DFID a s ním i regionální programy, které budou této problematice sloužit jako hlavní zdroj. U každé zkoumané země se budu zabývat následujícími otázkami:

- Jak a v jaké formě je pomoc poskytována?
- Kolik financí je zemi věnováno?
- Kam a komu, do jakého sektoru či oblasti pomoc plyne?

Analýza bude prováděna pouze v rámci sektoru vzdělání a zdravotnictví, kam směřuje největší množství prostředků. Získaná data povedou v závěru kapitoly ke shrnutí britské rozvojové spolupráce a určení, kam a s jakými výsledky pomoc směřuje.

3.2.1 Pákistán

Mezinárodní politická scéna se zájmem sleduje dění v Pákistánu. Vedle Spojených států amerických je to i Velká Británie, kterou pojí s tímto státem hlavně historické a obchodní zájmy. Zajímavý je i fakt, že ve Velké Británii žije okolo 800 tisíc Pákistánců. To je také jeden z důvodů, proč se Britové zavázali k Pákistánu dlouhodobě a rozvojovou pomoc sem ve vysokém měřítku směřují již od roku 1985. Rozhodli se pomoci více než milionu obyvatel vymanit se z chudoby a přispět tak k tomu, aby se Pákistán stal stabilním, prosperujícím a demokratickým státem. (Parliament UK 2006).

První program, který vzešel z ministerstva pro rozvojovou spolupráci, se zabýval pákistánským zdravotnictvím. V roce 1997 proběhlo hodnocení dosažených výsledků v tomto sektoru. Původní projekty byly označeny za nereálné, špatně načasované a téměř neefektivní. To i přes fakt, že výdaje na zdravotnictví se blížily v letech 1990 až 1996 k milionu liber. Velká Británie tak hledala cestu,

jak účinněji poskytnout Pákistánu finanční prostředky. Byli si vědomi, že i přes zvýšení objemu financí panují v zemi poměry³, které by mohly ohrozit celkovou účinnost pomoci. Rozhodli se změnit rozvojový program od základů. Větší důraz byl kladen na samotné definování problému. Dále byl změněn přístup k plánování rozvojové pomoci, který je více decentralizovaný než doposud. V neposlední řadě se Velká Británie zaměřila na vzdělávací programy zaměstnanců DFID, kteří utváří hodnoty rozvojové spolupráce přímo v Pákistánu (OECD 2012: 4-8). K navýšení objemu financí ale v tomto období nedošlo, protože v zemi proběhl vojenský převrat, který byl západem kritizován, a tím se Pákistán dostal do izolace.

Z roviny teoretické se Velká Británie přesunula v roce 2001 do praxe. Právě v době, kdy proběhly teroristické útoky, byl znovu objeven geo-strategický význam a došlo k prudkému navýšení poskytované pomoci. Po dlouhé odmlce vydalo DFID program s názvem *Annual Plan and Performance Review* (dále jen APPR), který určoval rozvojovou spolupráci s Pákistánem na období let 2002-2004. Velká Británie se rozhodla obnovit se zemí vtahy a poskytnout tak prostředky v boji s chudobou. APPR sliboval zvýšení objemu financí, a to až trojnásobně. Oproti 25 milionům liber, které poskytly Pákistánu v letech 1997 až 1999, to mělo být 65 milionů liber od roku 2001 do roku 2003. DFID nezůstalo u slibů a poskytlo zemi finance. APPR se zaměřilo na tři hlavní oblasti poskytování pomoci: zajištění vzdělání pro co největší možný počet dětí, zlepšení poskytování zdravotnické péče a zlepšení hospodaření v zemi (DFID 2008: 32-38).

Zaměřím se na rozvojovou pomoc v sektoru, který je předmětem této práce. Tedy na první dvě oblasti výše zmíněného APPR. V rámci problematiky vzdělávání směřovaly prostředky na zajištění primárního vzdělání, celkovou lepší dostupnost, zvýšení kvality pákistánského vzdělávání a také na možnost

³ Na přelomu let 1996 a 1997 rezignoval pákistánský prezident Farooq Leghqari. Pákistánem zmítala politická krize, která byla doprovázena občanskými nepokoji (Robert LaPorte, Jr. *Asian Survey* Vol. 37, No. 2, A Survey of Asia in 1996: Part II (Feb., 1997), pp. 118-125).

soukromého provozování škol, které bylo Brity podporováno ve velkém měřítku. V sektoru zdravotnictví se DFID rozhodlo řešit otázky ohledně dětské úmrtnosti, mateřského a reprodukčního zdraví, zpomalení šíření nemocí (hlavně HIV), zajištění zdraví bezpečné vody a vybudování kanalizace. V obou sektorech byl kladen důraz na zlepšení nakládání s rozpočtem, jelikož se Pákistán potýkal s vysokým státním dluhem. Rozvojová pomoc nebyla ničím podmíněna, ale britská vláda žádala především změnu ve stávajícím vládnutí země (ibid.).

Prezident Mušaraf reagoval na britskou pomoc vydáním reformního programu, který obsahoval sedm bodů, díky nimž se měl Pákistán rychleji dostat z panující chudoby. Hlavní teze byly: zajištění hospodářského růstu země, odpovědnost za přerozdělování pomoci a důraz na lidská práva. Ke konci období APPR se Velká Británie soustředila na sledování chudoby a zamýšlela možnou reformu veřejného sektoru. Přestože objem financí během programu APPR výrazně vzrostl, následoval ostrý pokles v čerpání na přelomu let 2004/2005, kdy DFID připravovalo nový víceletý plán. Zároveň byla zřízena kancelář DFID s vyslancem přímo v Islámábádu (DFID 2008: 39-43).

Dalším programem, který potvrzoval zájem Velké Británie v tomto regionu, byl *Country Assistance Plan* (dále jen CAP) z roku 2005. Stejně jako u programu APPR byla doba trvání stanovena na dva roky. Rozsah poskytované rozvojové pomoci se pohyboval v rozmezí od 70 do 90 milionů liber (DFID 2008: 15). DFID předem nestanovilo, jak bude s penězi nakládat. Rozvojová pomoc byla rozdělována v rámci tří pilířů: zvýšení příjmu pro chudé, zlepšení poskytování vzdělání, zdraví a služeb a větší odpovědnost státu k jeho občanům. Program byl více zaměřen na zdravotnictví, zejména v těžko dostupných oblastech. Hlavními body, podobně jako v APPR, bylo zajištění zdraví matek a zpomalení šíření HIV. Oproti tomu nebyla uvedena v realitu žádná strategie zaměřená na vzdělávání, jako tomu bylo v uplynulých letech⁴. CAP byl vybudován z rozsáhlé

⁴ V období let 1998-2010 probíhala rozvojová pomoc v sektoru vzdělání prostřednictvím programu National Education Plan pod vedením OSN (Bengali 1999:23).

analýzy a monitoringu přímo v pákistánských provinciích. Analýza se soustředila na faktory, které ovlivňují chování obyvatel. Výsledkem byl fakt, že faktory jsou vzájemně propojeny v takové míře, že mají na potřeby chudých výrazně neblahý vliv (DFID 2008: 34-36). Této problematice byla věnována předchozí kapitola.

Velká Británie se v tomto období stala pátým největším dárcem na území Pákistánu. Objem finanční podpory vzrostl ze 43 milionů liber (2001/2002) na 101 milionů liber (2006/2007). Rozpočtová podpora Pákistánu tvoří 55 % z celkových výdajů DFID ve světě. Celková částka, která byla poskytnuta Pákistánu v období let 2002-2007, je 380 milionů liber. Prudký nárůst lze přisuzovat poskytnutí rozvojové pomoci v důsledku zemětřesení, které postihlo Pákistán v roce 2005, ale také jako plnění závazku v rámci Rozvojových cílů tisíciletí, které musí být splněny do roku 2015. Z hlediska sektorů je na prvním místě péče o zdraví obyvatel, kam jde 30 % všech výdajů. V listopadu 2006 oznámila Velká Británie zdvojnásobení pomoci na 480 milionů liber v období 2008-2011 (Center for Global Development 2012).

V roce 2008 byl vydán druhý *Country Assistance Plan*, který řídil rozvojovou spolupráci v Pákistánu na období let 2008-2011. Jak je uvedeno výše, Velká Británie plánovala zvýšit objem rozvojové pomoci téměř k půl miliardě liber, čímž se stala druhým největším dárcem v tomto regionu. Pomoc byla zaměřena na poskytování lepší péče ve zdravotnictví a vzdělání, transparentnější systém vládnutí, vybudování aktivní občanské společnosti a zajištění služeb i pro ty nejchudší obyvatele. V návaznosti na první CAP se Velká Británie stále zaměřuje na boj proti chorobám, jako je tuberkulóza či dětská obrna, na správu veřejného sektoru a na rekonstrukci země po ničivém zemětřesení (Parliament UK 2009). Na rozdíl od předchozích programů, které se soustředily spíše na provincie Pandžáb a Severozápadní pohraniční provincie, klade DFID větší důraz na provincii Balúčistán, kde probíhají boje za nezávislost (Daily Times 2008).

Velká Británie pomohla zachránit 200 tisíc dětských životů a 1 500 mateřských životů, zachránila život 800 tisícům podvyživených obyvatel, předešla nákaze tuberkulózy u dvou a půl milionu obyvatel a půl milionu obyvatel úspěšně ochránila před malárií. Do roku 2013 by DFID chtělo umožnit pěti milionům dětí základní vzdělání (DFID 2011d: 4).

3.2.2 Barma

Barma je jednou z nejchudších zemí v Asii a nenachází se na dobré cestě k dosažení alespoň některého z Rozvojových cílů tisíciletí. Dostupné ukazatele chudoby jsou srovnatelné s Kambodžou či Laosem. Barma patří k zemím s rapidním nárůstem šíření chorob, hlavně HIV. Přestože oficiální statistiky naznačují velmi rychlý hospodářský růst, ve skutečnosti ekonomika v důsledku korupce do značné míry stagnuje. Veřejné investice do vzdělávání a zdravotní péče činí méně než 1 dolar na osobu za rok, čímž se Barma dostává na jednu z nejnižších životních úrovní na světě. Barmská vláda nezveřejňuje informace o poskytované rozvojové pomoci. Dle informací mezinárodních finančních institucí je největším bilaterálním donorem Japonsko a na druhém místě je Velká Británie. V souvislosti s nedodržováním lidských práv v této zemi jsou v platnosti sankční opatření ze strany USA a EU⁵ (DFID 2013c: 1-3).

Barma nikdy nepatřila mezi hlavní příjemce bilaterálních a multilaterálních rozvojových programů kvůli nepříznivé politice, která v zemi panuje. Přestože zahraniční podpora tvořila před rokem 1988 významný podíl veřejných příjmů, státní převrat způsobil odvrácení předních dárců od poskytování pomoci v Barmě. V devadesátých letech se Velká Británie i přes tento fakt rozhodla zlepšit životní podmínky obyvatel a zároveň se snažila přinutit barmskou vládu prostřednictvím sankcí k politickému pokroku. Z důvodu složité politické situace ve vedení země, byla veškerá rozvojová pomoc rozdělována přes nevládní organizace, OSN nebo místní civilní správu (OECD 2008: 20-25).

⁵ Velká Británie je v rámci Evropské unie největším dárcem.

Za první úspěch DFID v Barmě se dá považovat podepsání *Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen*, které proběhlo v roce 2000. Zároveň bylo barmskou vládou slíbeno, že ženy budou mít ve společnosti rovné postavení s muži. Dva roky poté byla ale Barma v hodnocení *Vztahu k pohlaví* na 106. místě z celkových 146, což naznačuje, že rovnost žen a mužů zůstává i nadále možnou příčinou konfliktů. V této době směřovala Velká Británie do země pomoc v celkové výši 2,3 milionů liber za rok (Burma Campaign 2006: 32-34).

V roce 2004 vydala Velká Británie *Country Plan*, který se soustředil na rozvojovou spolupráci během následujících tří let. Základním bodem tohoto plánu bylo navýšení příležitostí výtěžku pro chudé obyvatele Barmy. V sektoru zdravotnictví se DFID zaměřilo na snížení počtu přenosných onemocnění zejména u marginálních skupin populace. Tento plán zahrnoval i očkování obyvatel. Hlavním bodem v oblasti zdravotnictví byly preventivní aktivity DFID přímo v chudých oblastech, které měly za úkol zefektivnit poskytovanou pomoc a zároveň předcházet problému i v budoucnu. V důsledku vysoké úmrtnosti na podvýživu obyvatel se Velká Británie zaměřila na zajištění zdravých bezpečných potravin do těch nejzaostalejších oblastí země. Zároveň se DFID snažilo přizpůsobit okolní podmínky tak, aby obyvatelé mohli sami pěstovat či vyrábět zdroje k obživě (DFID 2004: 13-20). Stejně jako u Pákistánských rozvojových programů, i v Barmě se snažili Britové poskytnout obyvatelům přístup k základnímu vzdělání. Hlavní problematikou, do které směřovalo nejvíce prostředků, se stalo šíření HIV. Právě to mělo pro obyvatele Barmy dalekosáhlé následky. Celkový rozpočet na *Country Plan* byl při jeho sestavení okolo pěti milionů liber ročně, z čehož bylo 10 milionů liber použito během tří let jen v boji proti HIV (ibid.).

Po skončení programu *Country Plan* vydala Velká Británie v roce 2006 projekt s názvem *Early Learning and Primary School Transition*. Zaměřoval se na zlepšení vzdělávání chudých a zranitelných dětí prostřednictvím komunity, ve které žijí, a následné zajištění plynulého přechodu do základní školy. Projekt byl ukončen v roce 2011. Celkový rozpočet činil 5,5 milionů liber (DFID 2006).

V témže roce se Velká Británie rozhodla investovat 4 miliony liber do nového multilaterálního programu *Three Diseases Fund*, který bojoval proti šíření malárie, tuberkulózy a HIV. Na ostatní sektory v rámci bilaterální rozvojové spolupráce v Barmě zbylo pouze 3,6 milionů liber (DFID 2006b). Do roku 2012 věnovala Velká Británie do tohoto fondu celkem 34 milionů liber, což bylo 41 % z celkového rozpočtu na období 2007-2012. V roce 2008 byla země zasažena ničivým cyklonem, který zabil přes 100 tisíc lidí a zničil půl milionu obydlí. Velká Británie tak zemi přispěla 45 miliony liber nad rámec původních rozpočtů (ibid.).

I přesto, že DFID přispělo mnoha miliony na rekonstrukci země v důsledku přírodní katastrofy, následoval další *Country Plan*, který určoval objem financí ve výši 45 milionů liber na období od roku 2008 do roku 2011. Rozvojová pomoc tak oproti plánu na rok 2007/2008 vzrostla trojnásobně. Podobně, jako u předchozích programů, se DFID zaměřuje na zlepšení zdravotnictví, zajištění vzdělání, obživy a ke snižování chudoby (International Development 2008). Důvodem rapidního navýšení rozvojové pomoci byla pokračující rekonstrukce země po cyklonu, ale i nastávající parlamentní volby, které Barmu částečně nasměrovaly k demokratickému vládnutí.

Od roku 1997 pomohlo DFID v Barmě 250 milionům obyvatel vymanit se z chudoby, 40 milionů dětí dostalo příležitost pravidelně navštěvovat základní školu, snížila se dětská úmrtnost o 30 % a zvýšila dostupnost pitné vody ve všech oblastech na 82 %. Stále tu však zůstává spousta prostoru pro zajištění bezpečného a prosperujícího místa pro život (Independent Commission of Aid Impact 2012: 3-5).

3.2.3 Bangladěš

Bangladěš je země, která vykazuje hospodářský růst a daří se jí snižovat chudobu. Nadále ale bojuje s nedostatkem odpovědnosti vlády za stav země. Kromě korupce a nedokonalého právního systému se Bangladěš potýká s centralizací moci, nedostatkem soudní autonomie a přílišnou byrokratizací veřejné správy. Vláda však vykazuje v této problematice trvalý pokrok, včetně

lepšího nakládání s financemi. Zemi oslabuje těžce dosažitelný politický konsenzus. Tato problematika již byla zmíněna v předchozí kapitole.

Během devadesátých let Velká Británie financovala v Bangladéši projekty zaměřené na zlepšení vzdělání. V roce 1998 vydalo DFID *Effective Schools Through Enhanced Education Management* (dále jen ESTEEM). Program měl zajistit dostupnost primárního vzdělávání a posílit institucionální rámec školství. V letech 1998-2002 byl celkový rozpočet ESTEEM 20 milionů liber. Jednalo se vůbec o první rozvojový program, který byl vydán od vzniku DFID (DFID 2004b: 16).

V roce 1998 byl vydán *Country Strategy Programme* (dále jen CSP), který zahrnoval novou agendu. Ta souvisela s vydáním *White Paper* z roku 1997. Hlavní úkolem programu bylo snižování chudoby a zajištění životních potřeb obyvatel, zejména obživy a vody. Finance byly rozdělovány na základě analýzy chudoby v zemi, kterou DFID vypracovala v uplynulých letech. CSP byla vnímána jako širší strategie. Velká Británie měla v plánu zaměřit se na zemědělství, rybolov, budování infrastruktury, zdravotnictví a školství (Secretary of State for International Development 1997: 37-42).

DFID v roce 2000/2001 zdvojnásobila Bangladéši poskytovanou pomoc. Naopak v roce 2003/2004 došlo k poklesu financování z důvodu opožděného uvolnění finančních prostředků britské vlády. Tato situace měla vliv i na financování v roce 2004/2005. V témže roce bylo uvolněno 29 milionů liber na protipovodňová opatření (DFID 2008b: 13-17). V letech 2003-2006 řídilo DFID rozvojovou spolupráci prostřednictvím programu Country Assistance Plan (dále jen CAP), který částečně navazoval na předchozí CSP. V rámci Rozvojových cílů tisíciletí byla řešena rostoucí nerovnost mezi mužským a ženským pohlavím. Velká Británie vyhodnotila dosavadní rozvojové plány jako neúplné v soukromém sektoru, genderové problematice a v oblasti politických reforem. Na jednotlivé

problematiky byl tak kladen větší důraz, protože Velká Británie měla v plánu snižovat postupně závislost Bangladéše na rozvojové pomoci (ibid.).

Kromě CAP programu měla některá odvětví také svou vlastní strategii, která řídila rozvojovou pomoc. V roce 2001 vznikl program, který měl zajistit obydlí na venkově a zároveň chránit přírodní zdroje. Dalším byl v letech 2000-2005 vzdělávací plán, který byl zaměřen na podporu základního vzdělání, ale také na zlepšení gramotnosti široké veřejnosti. V oblasti zdraví byla vydána strategie platná pro období 2004-2005. Ta dělila cíle do skupin dle toho, zda mají být plněny spíše pomocí dlouhodobých programů nebo ohrožují život obyvatel a je nutné je řešit urychlenou iniciativou DFID pracovníků (DFID 2008b: 36).

Na konci roku 2004, kdy probíhal program CAP teprve druhým rokem, byl již připravován další *Country Assistance Plan*. Program vyšel v roce 2006 a s nástupem ministra DFID pro rozvoj Hilary Benn se priority rozvojové spolupráce částečně změnilly. Země čelila hrozbě terorismu, pokračující korupci a byla oslabována přírodními podmínkami. V některých ohledech se DFID snažila prohloubit stávající priority v rámci CAP, ale cíle měly zůstat nezměněny. Důraz byl kladen na dvě oblasti: řešení problematiky korupce a pomoc nejchudším obyvatelům k výrobním prostředkům, jelikož prospěch z růstu jednotlivých obyvatel zvyšuje celkovou úroveň společnosti (DFID 2008b: 40-48).

CAP strategie byla v rámci *Poverty Reduction Strategy Papers*⁶ (dále jen PRSP) připravena na období 2006-2009 společně se Světovou Bankou, Asijskou rozvojovou bankou a Japonskem. Společná strategie je určena na vybudování jednotného přístupu, který snižuje náklady a poskytuje ucelenější rámec rozvojové pomoci. Strategie, která byla vytvořena v souladu s PRSP,

⁶ Poverty Reduction Strategy Papers PRSPs se zaměřují na vnější finanční potřeby a hlavní zdroje financování rozvojových zemí. Jsou vydávány jako víceleté programy (na tři a více roků) s cílem podpory široce založeného a chápaného růstu. Jsou aktualizovány každé tři roky zprávami o pokroku v implementaci a plnění cílů strategie. Na jejím vzniku se podílejí členské státy Mezinárodního měnového fondu a Světové banky (International Monetary Fund, 2013).

se zaměřila na tři oblasti: vytvoření lepších investičních podmínek prostřednictvím regulačních reforem, a to zlepšením infrastruktury, bankovníctví a vzdělání, zaměřením na kvalitu služeb pro chudé obyvatele a především také řešení otázek týkajících se veřejné správy (DFID 2008b: 16-21). V sektoru vzdělání se Velká Británie zaměřuje na efektivní a spravedlivé školství se zaměřením na vzdělávání dívek. Strategie je zaměřena na základní vzdělávání. Jak DFID uvádí ve svých plánech: úspěch na primární úrovni zvýší poptávku po dalších úrovních vzdělávání. To také zdůrazňuje význam distančního vzdělávání, vzdělávání učitelů a dovedností a obecných znalostí a vědomostí (Secretary of State for International Development 1997: 25).

V návaznosti na programy rozvojové pomoci v sektoru zdravotnictví z devadesátých let vznikl v roce 2006 *Health, Nutrition and Population Sector Programme* (dále jen HNPSP). Jednalo se o druhý nejdražší rozvojový program Velké Británie v Bangladéši od vzniku DFID do roku 2011. Celkový rozpočet na HNPSP byl 64 milionů liber. Mezi základní cíle patřilo udržitelné zlepšení zdraví obyvatel a zajištění dobrých životních podmínek především pro matky a děti (The World Bank 2012).

Navzdory špatným přírodním podmínkám, které zemi oslabují, je sociální rozvoj srovnatelný s mnoha asijskými zeměmi. Bangladéš se v roce 2004 dostala mezi země se střední životní úrovní. Během let 1998 až 2011 dosáhl růst HDP v průměru 5 %, zatímco chudoba poklesla z 59 % na 50 %. Kojenecká úmrtnost byla, dle údajů Světové banky, snížena na polovinu a prodloužila se i průměrná délka života z 56 až 65 let. Drtivá většina dětí absolvovala základní vzdělání, včetně dívek, které byly doposud ze škol vyčleňovány. Pozorovaná rychlost pokroku, kterého Bangladéš dosáhla, je dokonce vyšší než tempo ročního pokroku potřebného k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí do roku 2015. Přesto Světová banka uvádí, že je nutné růst HDP stále zvyšovat, a to na 7 % (The World Bank 2011).

3.3 Současné programy rozvojové spolupráce

V současné době směřuje Velká Británie svou rozvojovou pomoc hlavně ke splnění Rozvojových cílů tisíciletí. S tím souvisí i navýšení objemu financí, které je oproti roku 2010 nyní dvojnásobné a mělo by dosáhnout 3 bilionů liber. Na druhou stranu ale počet zemí, kam DFID směřuje svou pomoc, stále klesá. Velká Británie se tak v roce 2013 stala první zemí, která poskytuje rozvojovou pomoc v rozsahu 0,7 % hrubého národního produktu (The Guardian 2013b).

3.3.1 Pákistán

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, Pákistán je pro Velkou Británii v současnosti největším příjemcem rozvojové pomoci. Britská vláda věří v pákistánský potenciál růstu a snaží se v zemi šířit demokratické principy, které usnadní přístup chudých obyvatel ke vzdělání a základní zdravotní péči. I přesto, že se díky britské rozvojové pomoci snížil počet obyvatel žijících v chudobě na 17 %, je to v rámci téměř 200 milionové populace stále vysoké číslo (DFID 2012b: 3).

V roce 2011 byl vydán *Operational Plan*, který určuje rozvojovou spolupráci s Pákistánem v rozmezí let 2011-2015. V rámci tohoto plánu vzniklo 22 jednotlivých projektů, z toho 8 v sektoru vzdělání (viz příloha č. 1) a 2 v sektoru zdravotní péče. Celkově mělo být do těchto sektorů investováno 70 % celkového rozpočtu. Ostatní programy se věnují hlavně problematice v oblasti vládnutí a demokracie (DFID 2012b: 8).

Zlepšení fungování sektoru vzdělání je nyní pro Velkou Británii hlavním úkolem v zemi. V roce 2013 byl objem poskytované pomoci oproti roku 2010 téměř ztrojnásoben na 105 milionů liber (ibid.). Nejvíce financí je vyčleněno na *Punjab Education Support Programme*, který má za úkol zpřístupnit základní a střední vzdělání pro všechny děti na v provincii Pandžáb⁷. Na tuto problematiku je

⁷ Důvodem, proč se Velká Británie zaměřuje převážně na školství v provincii Pandžáb, je fakt, že se jedná o nejlidnatější oblast Pákistánu, ve které nebyly reformy doposud tak úspěšně jako v ostatních oblastech. Stále je zde 22 % dívek a 19 % chlapců, kteří nemají přístup ke vzdělání. Právě s těmito čísly se snaží DFID bojovat (DFID 2011d: 23).

na období 2012-2017 přiděleno 310 milionů liber. DFID si od tohoto programu slibuje více škol v každém okrese, lepší vzdělávací prostředí, vyškolení učitelů a zajištění řízení škol místními obyvateli (DFID 2012c).

Druhým nejdražším rozvojovým programem, který probíhá v současné době v Pákistánu, je *Khyber Pakhtunkhwa Education Sector Programme*. DFID se rozhodlo zaměřit na provincii Khyber Pakhtunkhwa, jelikož právě zde žije 6 milionů nevzdělaného obyvatelstva, což je téměř polovina z celkového počtu obyvatel v této provincii. Poskytování této rozvojové pomoci začalo v roce 2011 a je plánováno do roku 2016. V tomto období by mělo být využito 203 milionů liber na zlepšení primárního a sekundárního školství (DFID 2010). Velká Británie si v této provincii a v sektoru školství stanovila následující priority: lepší a spravedlivější přístup ke vzdělání, kvalitnější vzdělávání ve školách, zlepšení osnov, učebnic a učebních materiálů, rozvoj lidských zdrojů, zlepšení infrastruktury, gramotnost dospělých, zlepšení správy a řízení škol, posílení poptávky po vzdělání a lepší zapojení jednotlivých komunit. Sektor školství by do roku 2016 měl být schopnější v zajištění plnohodnotného vzdělání a spolehlivější ve využívání veřejných financí (ibid.).

Ostatní výše uvedené rozvojové programy nepřesahují částku 100 milionů liber a soustředí se spíše na rozvoj v jednotlivých provinciích Pákistánu. DFID si od této rozvojové politiky slibuje vyšší efektivitu. Do roku 2015 by měly všechny programy rozvojové pomoci zajistit možnost vzdělání pro 4 miliony pákistánských dětí. 800 tisíc dětí by mělo dokončit základní vzdělání a 400 tisíc dětí sekundární vzdělání. Hodnocení současné rozvojové spolupráce bude dostupné po skončení *Operational Plan* v roce 2015 (DFID 2012b: 10).

Další zkoumanou oblastí britské rozvojové pomoci v Pákistánu je sektor zdraví. Ten je v současné době v objemu poskytovaných financí na třetím místě za školstvím a vládními reformami. V roce 2011 vzešel v platnost program *Provincial Health & Nutrition Programme* (dále jen PHNP). Do roku 2018 by na něj mělo být využito 160 milionů liber. Hlavním cílem rozvojového plánu je zlepšení

reprodukčního, mateřského a novorozeneckého zdraví v provinciích Paňdžáb a Khyber Pakhtunkhwa, které tvoří 70 % z celkového počtu obyvatel v Pákistánu. *Provincial Health & Nutrition Programme* je rozdělen na dva pilíře, dle kterých je pomoc přerozdělována. Prvním je *Essential Health Services Package* (dále jen EHSP), který se zaměřuje na základní principy PHNP a pracuje s 90 miliony liber pro provincii Paňdžáb a 40 miliony liber pro Khyber Pakhtunkhwa. Zbývajících 30 milionů liber bude rozděleno prostřednictvím druhého pilíře, který se zaměřuje na technickou podporu programu. Díky této spolupráci by mělo být dosaženo lepších hygienických podmínek na všech veřejných místech (DFID 2011e).

Druhým probíhajícím programem v oblasti zdraví je *Maternal and Newborn Health*. Rozvojová spolupráce se zde zaměřuje výhradně na poskytování zdravotní péče matkám a novorozencům, kteří jsou na okraji společnosti a nemohou si dovolit základní zdravotní péči. Během let 2004-2013 bylo poskytnuto zemi 82 milionů liber. V roce 2014, který je zároveň posledním v rámci tohoto programu, bude poskytnuto zbývajících 9 milionů liber (DFID 2004c).

V rámci *Operational Plan* se DFID zaměřilo na cíl snížit počet matek, které zemřou při porodu o 3 600 do roku 2015. Ke splnění Rozvojových cílů tisíciletí je však potřeba snížit i ostatní ukazatele zaostalosti. Těmi jsou dětská úmrtnost, kojenecká úmrtnost, či podíl očkovaných dětí. Oproti roku 1990 bylo v roce 2009, tedy před zahájením *Operational Plan*, na všech úrovních zdravotnictví dosaženo zlepšení o nejméně 30 % (DFID 2012e). Z dostupných údajů z roku 2009 bylo dle UNDP během roku 2008/2009 očkovaných 78 % dětí ve věku 12 až 23 měsíců (UNDP Pakistan 2010b).

3.3.2 Barma

Během posledních let se okolnosti poskytování rozvojové pomoci výrazně změnilly. V důsledku měnící se vlády navštívil Barmu britský předseda vlády a byly zahájeny také debaty o pozastavení sankcí ze strany Evropské unie. Velká Británie se i nadále snaží pracovat s vládou a politickými stranami, aby podpořila mírový přechod k demokratickému státu s fungujícím tržním hospodářstvím.

Pouze tak se v zemi dlouhodobě zlepší dodržování lidských práv a občanských svobod. Barma však není na dobré cestě k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí, jelikož stále patří k zemím s nejvyšším počtem obyvatel nakažených malárií a tuberkulózou (DFID 2012d: 6).

Současné politické situaci je přizpůsoben *Operational Plan*, který byl vydán v roce 2011. Tento plán byl vypracován v úzké spolupráci s ministerstvem zahraničí a má zajistit nejen pokrytí základních služeb v celé zemi, ale má přinést i dlouhodobé změny pro společnost. Do roku 2015 má být Barmě poskytnuto 187 milionů liber, z čehož téměř polovina bude využita v boji proti malárii, HIV a na zlepšení celkového stavu zdravotnictví v zemi se zaměřením na matky a novorozence. Zbytek financí bude rozděleno do sektoru vzdělání, bezpečnosti či zajištění potravy. Oproti minulému období se britská rozvojová pomoc se současným programem zdvojnásobí (DFID 2012d: 8).

V současné době poskytuje Velká Británie rozvojovou pomoc v Barmě prostřednictvím 14 programů. Z toho 5 probíhá v sektoru zdraví (viz příloha č. 2) a jeden v oblasti vzdělávání. Čerpání financí má mít dle *Operational Plan* rostoucí charakter tak, aby Barma splnila Rozvojové cíle tisíciletí. Jak jsem již zmínila výše, DFID se v následujících letech zaměří hlavně na zdravotnictví, na které do roku 2012 vynaloží 58 milionů liber (DFID 2012d: 8-10).

Ze všech uvedených programů bylo v Barmě nejvíce financí přiděleno na první zmíněný rozvojový program. *Three MDG Fund*, který poskytne 80 milionů liber během let 2012 až 2016 na podporu multilaterálního rozvojového programu⁸. Tato pomoc bude směřovat na základní zdravotnické služby pro těhotné ženy a jejich děti, ale i na zajištění péče během porodu. Rovněž bude poskytovat flexibilní a strategickou podporu v boji proti HIV, tuberkulóze a malárii. Zvýšená bude pozornost v rámci ohrožené populace ve vzdálených oblastech, které jsou často opomíjeny. Třetí oblastí rozvojové spolupráce

⁸ Ačkoliv se tato práce zabývá bilaterální rozvojovou pomocí Velké Británie, tvoří tato spolupráce tak značný podíl na celkovém rozpočtu DFID, že pokládám za nutné ji zmínit.

je udržitelnost systému zdravotnictví. Veškerá poskytovaná pomoc se snaží reflektovat názory obyvatel v otázce toho, zda pomoc reaguje na jejich skutečné potřeby a je tak efektivně využívána (DFID 2010b). Tuto problematiku zpracovává i druhý zmíněný rozvojový program *Three Diseases Fund for HIV, Tuberculosis and Malaria*, který je zde interpretován jako britská strategie DFID (DFID 2006c).

Rozvojový program *Addressing Drug Resistant Malaria in Burma*, probíhající od roku 2011 do roku 2014, se zaměřuje na zpřístupnění kvalitní léčby proti malárii. V Barmě jsou zdravotnické služby z důvodu nízkých vládních investic omezené. Nejhůře jsou na tom odlehlé a příhraniční oblasti, kam státní zdravotnictví nezasahuje téměř vůbec. V důsledku toho se většina obyvatel snaží zajistit léčbu proti malárii u místních drogových prodejců. Právě proti těmto praktikám DFID v současné době bojuje. Velká Británie financuje tuto problematiku ve výši 10 milionů liber prostřednictvím soukromého sektoru, který je pružnější než státní zdravotnictví (DFID 2011f).

Další oblastí v sektoru zdraví je péče o matky s dětmi. Rozvojový program *Improving Maternal and child Health after Nargis* investuje téměř 5 milionů liber na podporu matek a dětí po ničivém cyklonu. Hlavním cílem je zajištění péče pro mateřské, novorozenecké a dětské životy, které se zapříčiněním cyklonu nejsou schopny dostat ke zdravotnickým službám. V roce 2010 bylo do země vysláno 43 pomocných porodních asistentek a 74 pracovníků v oblasti zdravotnictví. Tyto zdravotníci byli vyškoleni a nasazeni na těžko přístupných místech v Barmě. Porodní asistentky provedly přes 1 000 návštěv v 265 těžko přístupných místech. Tato rozvojová spolupráce trvá od roku 2009 a v červnu roku 2013 má být čerpání financí ukončeno (DFID 2009b). Zajištění zdravotní péče je zároveň podporováno rozvojovým programem *Primary health Care Programme in Burma*. DFID vydalo tento program v roce 2006 a je platný do roku 2013. Během této doby byly využity 3 miliony liber na zlepšení zdravotního stavu u chudých menšinových komunit se zaměřením na ženy v plodném věku (DFID 2005).

Další zkoumanou oblastí britské rozvojové pomoci v Barmě je oblast vzdělání. Jak jsem již uvedla, v současné době investuje Barma pouze do jednoho rozvojového programu. Je to *Primary Education Programme in Burma*⁹. Od roku 2010 do roku 2015 má být využito 10 milionů liber na zpřístupnění a zlepšení základního vzdělání. Skládá se ze čtyř částí, dle toho prostřednictvím jaké organizace jsou finance do sektoru poskytovány (DFID 2009c):

- 1) UNICEF: *Quality Basic Education Programme*. DFID příspěvek je 3 miliony liber.
- 2) Save the Children: *New Generation Program*. DFID příspěvek je 2,6 milionů liber.
- 3) Shalom Foundation: *Creating an Improved Learning Environment in Kachin and Mon State* (Cile). DFID příspěvek je 1,9 milionů liber.
- 4) Myanmar Education Consortium (MEC): program na podporu mezinárodních nevládních organizací a místních organizací. DFID příspěvek je 3 miliony liber.

Rozvojový program zaměřující se na vzdělání by měl zvýšit počet dětí, které dostanou možnost dokončit základní vzdělání. DFID očekává 200 tisíc úspěšných dokončení základního vzdělání na konci roku 2013. Milion dětí by během trvání programu mělo získat přístup ke kvalitnímu vzdělání ve školách a 25 vzdělávacích středisek bude řízeno odpovědněji vůči lokálním komunitám (ibid.)

3.3.3 Bangladěš

Bangladěš patří nepochybně mezi země s velkým potenciálem. Ačkoliv zahraniční investice nejsou ve srovnání s ostatními rozvojovými státy vysoké, země vykazuje za rok 2010 vývoz až ve výši 19 bilionů liber. Bangladěš učinila také jistý pokrok v dosažení Rozvojových cílů tisíciletí, zejména pokud jde o snížení chudoby, ale také v zajištění vzdělání a snížení dětské úmrtnosti. I přesto v Bangladěši stále panuje vysoká míra chudoby. 4 z 10 obyvatel žijí

⁹ Jedná se o multilaterální pomoc. Ta sice není předmětem mého zkoumání, ale jelikož je to v současné době jediný probíhající rozvojový program Velké Británie, považuji za důležité tuto spolupráci zmínit.

za méně než 1,25 dolaru na den a více než tři čtvrtiny obyvatel za méně než 2 dolary na den (DFID 2012e: 3).

Velká Británie je v Bangladéši největším dárce. Současný směr rozvojové spolupráce je uveden v dokumentu *Operational Plan*, který je sestaven za pomoci britského ministerstva zahraničních věcí. Od roku 2011 se DFID soustředí na posilování základních funkcí vlády, včetně řízení veřejných financí, státní správy a soudnictví. Velká Británie zároveň buduje lepší ekonomické prostředí, ve kterém se zaměřuje na zvýšení zaměstnanosti a příležitostí pro podnikání. V rámci *Operational Plan* poskytuje britská vláda výrazně větší podporu na zajištění základních služeb, zejména s cílem zlepšit zdraví matek a poskytnout obyvatelům primární vzdělání. Do roku 2015 mají být Bangladéši poskytnuty suroviny a prostředky v hodnotě 850 milionů liber. Dalších 130 milionů liber je investováno přímo do jednotlivých sektorů. Nejvíce pomoci je směřováno na chudobu a podvýživu. Na druhém místě je oblast vzdělání, kam jde pomoc v celkové hodnotě 160 milionů liber a následuje sektor zdraví, který je Velkou Británií podporován 130 miliony liber (DFID 2012e: 4-8).

Nyní probíhá v Bangladéši 17 rozvojových programů britské pomoci. Ve zkoumané oblasti zdravotnictví se Velká Británie zaměřuje hlavně na snížení mateřské úmrtnosti, zajištění prostředků pro chudé těhotné ženy a zvýšení kvalifikovaných zdravotníků (ibid). Tato spolupráce je rozdělena do 2 rozvojových programů (viz příloha č. 3).

První program se zaměřuje na zlepšení dostupnosti zdravotnictví. Od roku 2010 má být využito 120 milionů liber. Velká Británie bude spolupracovat s vládou Bangladéše a 17 dalšími dárce, aby zlepšení v oblasti zdravotnických služeb bylo komplexní. DFID navázalo spolupráci mimo jiné i s nestátními aktéry, kteří se specializují na boj proti korupci. *Health sector development Programme* je zaměřen na reprodukční zdraví, péči o matky, novorozence a celkové zdraví dětí. Velký důraz je také kladen na zajištění výživy a prevence přenosných chorob.

DFID se bude snažit zlepšit léčbu přenosných onemocnění, jako je tuberkulóza, malárie a HIV. Do roku 2016 Velká Británie očekává, že 2 milionům žen bude zajištěna předporodní péče, 6 milionů porodů proběhne za kvalifikované asistence a 16 milionů dětí bude očkováno proti tuberkulóze (DFID 2010c).

Vláda Bangladéše si je vědoma důležitosti pokroku v sektoru zdraví a vydala v roce 2009 národní program *Health, Population and Nutrition Sector Development Programme* (dále jen HPNSDP). Tento program se snaží navázat na programy z minulých let a zaměřuje se na zlepšení základních zdravotních služeb. DFID se rozhodlo poskytnout 90 milionů liber z programu *Health sector development Programme* právě na podporu HPNSDP. Na stejný princip přistoupili i jiní klíčoví dárci Bangladéše (DFID 2010c).

Druhým rozvojovým programem v sektoru zdraví je *Accelerating Improved Nutrition for Extreme Poor in Bangladesh*. Tato spolupráce probíhá od dubna roku 2013 a financování této problematiky není zatím zveřejněno. Mezi hlavní cíle programu patří: zajištění výživy obyvatel, zlepšení znalostí o výživě mezi matkami a dospívajícími dívkami či zefektivnění poskytování výživy¹⁰ (DFID 2013d).

V oblasti vzdělávání je cíl DFID jednoznačný. Hlavním úkolem britského ministerstva je zlepšení kvality vzdělávání prostřednictvím institucionálních reforem (DFID 2012e: 10). V současné době probíhají v rámci sektoru vzdělávání 3 rozvojové programy (viz příloha č. 4).

Nejvíce financí je směřováno na program *Bangladesh Education Development Programme* (dále jen BEDP), který se zaměřuje na poskytování vzdělání od předškolního věku až po úspěšné ukončení základní školy. Od roku 2010 do roku 2016 má být na vzdělání poskytnuto 120 milionů liber. Primární školství je slabým článkem v systému vzdělávání Bangladéše. Jeden milion dětí ve věku od 5 do 10 let nedochází pravidelně do školy. Z 16,5 milionů žáků základních škol 7,5 milionů nedostuduje a 2 miliony studentů opakuje předchozí třídy, což zvyšuje

¹⁰ Program byl uveden v platnost 1. 4. 2013 a nejsou o něm v současné době dostupné žádné jiné informace.

náklady na poskytování vzdělání. BEDP se zaměřuje na čtyři pilíře celkového zlepšení systému vzdělávání (DFID 2010d):

- 1) Kvalitnější vzdělávání – více učitelů, zajištění učebnic, více času tráveného ve škole.
- 2) Zajištění stipendií – stipendia nejchudším studentům.
- 3) Lepší řízení – školní plánování a řízení bude decentralizované, bude reflektovat názory rodičů, odpovědnost za veřejný rozpočet.
- 4) Lepší infrastruktura – výstavba učeben, zajištění pitné vody a čistých toalet.

Program by měl do roku 2016 zpřístupnit základní vzdělání 16 milionům dětí a půl milionů studentů ročně by mělo základní vzdělání dokončit, což by mělo zvýšit vzdělanost o 37 % oproti roku 2009 (ibid.).

Dalším programem, který se zabývá vzděláním, je *English in action*. Prostřednictvím této rozvojové spolupráce mají být zlepšeny znalosti anglického jazyka pro 25 milionů obyvatel Bangladéše. Jako šířící médium má sloužit televize, rádio a mobilní zařízení, ale i vzdělávání učitelů. Program, trvající deset let, probíhá již od roku 2006 a bude na něj celkem vynaloženo 50 milionů liber. Důvodem, proč se Velká Británie rozhodla naučit zemi anglickému jazyku, je očekávání, že přispěje k hospodářskému růstu, jelikož právě tento jazyk slouží jako nástroj pro lepší přístup ke světové ekonomice (DFID 2006d).

Posledním probíhajícím programem je *Underprivileged Children's Education and Skills Programme*. Hlavním cílem je zajištění vzdělání pro znevýhodněné děti. Rozvojový program probíhá od roku 2012 a předpokládaný rozpočet je 23 milionů liber. DFID se zaměřuje na zvýšení počtu absolventů z nejchudších vrstev společnosti. Do roku 2015 by mělo být v Bangladéši o 100 tisíc absolventů základního vzdělání více. 23 tisíc dětí by mělo dokončit odborné vzdělání a 90 % z nich bude zaměstnáno. Tento program by měl pomoci dalšímu procentu obyvatel vymanit se z chudoby, a tím se posunout blíže ke splnění Rozvojového cíle tisíciletí (DFID 2012f).

4 Závěr

Předmětem této bakalářské práce byla rozvojová pomoc Velké Británie v Pákistánu, Barmě a Bangladéši. Jelikož tato oblast doznala za posledních 15 let zásadních změn a zdvojnásobil se objem poskytovaných financí, bylo cílem mého zkoumání zjištění, kam a v jaké formě je pomoc směřována. Velká Británie se jako 4. největší donor snaží co nejefektivněji eliminovat chudobu panující v zemích třetího světa. Tato práce byla zaměřena na sektor vzdělání a zdraví, na který je vyčleněno nejvíce britských financí. Z důvodu celistvosti práce byla první kapitola věnována historii britské rozvojové politiky a následně byla objasněna problematika vybraných zemí. Tyto poznatky dotvářejí analýzu rozvojové pomoci.

Rozvojová pomoc Velké Británie v regionu jižní Asie je spojena se zájmy v bývalých koloniích. Britské impérium se na přelomu 19. a 20. století stalo nejmocnější a největší koloniální říší na světě. Britská Východoindická společnost se stala významnou institucí, která ovlivňovala politické dění hlavně na indickém subkontinentu. Rozvojová spolupráce Velké Británie nebyla z prvopočátku svázána obchodními zájmy, jak tomu bylo u většiny kolonizátorů, ale zaměřovala se více na bezpečnost a politickou pomoc. Až v důsledku finanční vyčerpanosti po první a druhé světové válce usilovali Britové o zajištění odbytu britských výrobků ve středně rozvinutých zemích a využívali tak své kolonie.

Rozvojová pomoc byla po skončení bipolárního konfliktu ovlivňována mocenským soupeřením. Ve Velké Británii byl konec studené války spojován hlavně se závěrem jedenáctileté vlády Margaret Thatcherové, která byla známá rozpočtovými úsporami hlavně na úrovni bilaterální rozvojové pomoci. Počátkem devadesátých let bylo zřetelné, že britská politika nabírá nový směr. Finanční prostředky směřovaly do zemí, kde se tamní vlády potýkaly s nedodržováním principů demokracie a lidských práv. Ne vždy šlo Velké Británii o blaho obyvatel v chudých zemích. Státy, které byly pro britskou ekonomiku výhodnější, nemusely plnit přísné demokratické a lidsko-právní podmínky.

Důležité změny v utváření rozvojové politiky byly zaznamenány s nástupem Tony Blaira. Nejprve bylo reorganizováno ministerstvo pro mezinárodní rozvoj, které bylo od dob Margarety Thatcherové, v rámci úspor, součástí ministerstva zahraničí. Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj (DFID) existuje v této podobě až do současnosti. Další změnou byl návrat k dlouhodobému plánování rozvojové politiky prostřednictvím bílých knih a regionálních programů. Tato politika zlepšila koherenci britské rozvojové spolupráce a rovněž poskytování pomoci bylo více transparentní než doposud.

V roce 2000 se Velká Británie zavázala k plnění *Rozvojových cílů tisíciletí*. S ohledem na tento fakt byly vynaloženy finance tak, aby dosažení cílů proběhlo úspěšně do roku 2015. Počet zemí, které jsou příjemci britské rozvojové pomoci, stále klesá, ale obnos financí pro jednotlivé země roste. Dalším faktorem v rozvojové pomoci se stalo 11. září 2001. V souvislosti s tímto dnem se pozornost ministerstva pro mezinárodní rozvoj obrátila k nestabilním zemím, ve kterých vznikala hrozba pro teroristické aktivity. Tato okolnost je patrná na finanční pomoci Pákistánu, kam od roku 2001 plyne v rámci bilaterální britské spolupráce nejvíce prostředků. Na utváření britské politiky mělo vliv i podepsání Pařížské deklarace, která země nutila k zajištění vyšší efektivity poskytované pomoci. Té Velká Británie dosahuje vytvářením jednotlivých studií, které jsou zpracovány pracovníky DFID přímo v rozvojových zemích. K hodnocení účinnosti pomoci přispívají kritické studie, které jsou Velké Británii pravidelně poskytovány ze strany OECD či IATI (International Aid Transparency Initiative).

Vývoj britské rozvojové pomoci v Pákistánu byl do jisté míry ovlivněn nestabilní politickou situací v zemi. K navýšení objemu financí v devadesátých letech nedošlo, protože v zemi proběhl vojenský převrat, který byl západem kritizován. Pákistán se tak dostal do izolace. Až v době, kdy proběhly teroristické útoky, byl znovu objeven geo-strategický význam Pákistánu a došlo k prudkému navýšení poskytované pomoci. Velká Británie se rozhodla obnovit se zemí vtahy a poskytnout prostředky v boji s chudobou. Britská vláda věří v pákistánský

potenciál růstu a snaží se v zemi šířit demokratické principy, které usnadní přístup chudých obyvatel ke vzdělání a základní zdravotní péči. Velká Británie poskytla zemi jen za uplynulý rok téměř 300 milionů liber. I přesto, že se díky této pomoci snížil počet obyvatel žijících v chudobě na 17 %, je to v rámci téměř 200 milionové populace stále vysoké číslo. Velká Británie se ale i nadále snaží s chudobou bojovat a plánuje svou pomoc opět zdvojnásobit. Ale to pouze za předpokladu, že v zemi proběhne daňová reforma a vláda začne bojovat s korupcí.

Britská rozvojová pomoc v Barmě je, podobně jako u Pákistánu, ovlivňována politickou situací v zemi. Velká Británie se snažila přinutit barmskou vládu prostřednictvím sankcí k politickému pokroku. I přes probíhající reformy si vláda nadále nechávala prostor na vrácení poměrů do původní situace. Barma se v roce 2008 sice stala jednou ze zemí s největším pokrokem, nadále se však o ní mluví jako o nesvobodné zemi. Barma se tak řadí mezi země s nejnižšími příjmy z rozvojové pomoci. S postupným uvolňováním režimu, které v současnosti v zemi probíhá, uvažuje i Velká Británie o rozšíření poskytování své rozvojové pomoci a zastavení sankcí ze strany Evropské unie. DFID bude do roku 2015 zvyšovat prostředky zejména na budování demokratických principů tak, aby konání následujících parlamentních voleb proběhlo regulérně. I přes komplikovanou politickou situaci v zemi se Velké Británii podařilo 350 milionů obyvatel vymanit z chudoby, 45 milionů dětí dostalo příležitost pravidelně navštěvovat základní školu a byla snížena dětská úmrtnost o 30 %. Barma s největší pravděpodobností nedosáhne všech Rozvojových cílů tisíciletí.

Bangladéš je země determinovaná přírodními podmínkami, které značně omezují možnost ekonomického růstu. Dalším faktorem, který omezuje rozvoj v zemi, je nedostatečně rozvinutá infrastruktura. Bangladéš však vykazuje hospodářský růst a daří se jí snižovat chudobu. Nadále sice bojuje s nedostatkem odpovědnosti či transparentnosti, ale sociální rozvoj je zde srovnatelný s mnoha asijskými zeměmi. V roce 2004 se Bangladéš dokonce dostala, v hodnocení země, mezi státy se střední životní úrovní. Velká Británie je v Bangladéši největší dárce

a směřuje do země finance především v podobě surovin na boj s podvýživou. Během období 1998-2011 poklesla chudoba z 59 % na 50 %. Kojenecká úmrtnost byla snížena o 50 % a prodloužila se i průměrná délka života z 56 až 65 let. Pozorovaná rychlost pokroku, kterého Bangladéš dosáhla, je dokonce vyšší než tempo ročního pokroku potřebného k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí.

Mé závěry v této bakalářské práci hovoří pro potvrzení vlivů okolností na rozvojovou pomoc. V Pákistánu, Barmě i Bangladéši se vyskytují faktory, které negativně působí na poskytovanou pomoc v boji proti chudobě. Otázkou zůstává, zda se tato situace může změnit zvyšováním objemu financí. Dle mého názoru mohu konstatovat, že efektivnost rozvojové pomoci není přímo úměrná poskytovaným prostředkům. Pokud země čelí například přírodním katastrofám či politické nestabilitě, vždy bude pokrok pomalejší než v zemi stabilní.

5 Seznam literatury a pramenů

5.1 Literatura

Abbott, G. J. (1985). Savings and Development. *Giordano Dell-Amore Foundation* Vol. 9, No. 4, s. 395-419.

Bečka, J. (2007). *Dějiny Barmy* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Bernstein, E. M. (1945). British Policy and a World Economy. *The American Economic Review* Vol. 35, No. 5, s. 891-908.

Crawford, G. (2001). *Foreign aid and political reform* (Hampshire: Palgrave).

Ferguson, N. (2004) *Britské impérium - cesta k modernímu světu* (Praha: Prostor).

Ferro, M. (2007). *Dějiny kolonizací* (Praha: Lidové noviny).

Filipský, J. (2003). *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Malediv, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky* (Praha: Lidové noviny).

Hobsbawm, E. (1998). *Věk extrémů: Krátké 20. století 1914-1991* (Praha: Argo).

Jeffries, C. (1964). *A review of Colonial Research: 1940-1960* (London: Stationery Office).

Judd, D. (1999). *Impérium: britská koloniální zkušenost od 1765 do současnosti*. (Praha: BB art).

Kovář, M. ed. (2008). *Velká Británie a svět v 18.-20. století: soubor vědeckých statí*. (Praha: Metropolitní univerzita Praha).

Prager Nyein, S. (2009). Expanding Military, Shrinking Citizenry and the New Constitution in Burma. *Journal of Contemporary Asia* Vol. 39, No. 4., s. 638-648.

Rodan, G. (1996). Theorising political opposition in East and Southeast Asia. In Rodan, G. (ed.). *Political Oppositions in Industrializing Asia*. (London: Routledge). s. 1-39.

Rogers, B. (2008). The Saffron Revolution: The Role of Religion in Burma's Movement for Peace and Democracy. *Totalitarian Movements and Political Religions* Vol. 9, No. 1, s. 115-118.

The British Ministry of Overseas Development (1976). Population and Development Review. *Population Council* Vol. 2, No. 1, s. 157-160.

Wasson, E. (2010). *Dějiny moderní Británie od roku 1714 po dnešek*. (Praha: Grada Publishing).

Wicker E. R. (1958). Colonial Development and Welfare. *Social and Economic Studies* Vol. 7, No.4, s. 170-192

Zakaria, F. (1994). Culture is Destiny: A Conversation with Lee Kuan Yew. *Foreign Affairs* Vol. 73, No. 2, s. 109-126.

Zemanová, Š. (2008). *Evropeizace zahraniční politiky v oblasti lidských práv* (Praha:Oeconomica).

5.2 Internetové zdroje

Asian Development Bank (2013). *Bangladesh: Economy* (<http://www.adb.org/countries/bangladesh/economy>, 4. 4. 2013).

BBC (2010). *Global poverty debate* (http://news.bbc.co.uk/democracylive/hi/house_of_commons/newsid_8777000/8777159.stm, 7. 3. 2013).

BBC (2011). *Burma profile* (<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-12992883>, 1. 4. 2013).

BBC (2012). Andrew Mitchell: *Police row 'blown out of proportion'* (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-19759014>, 7. 3. 2013).

Burma Campaign (2006). *Failing the people of Burma* (<http://burmacampaign.org.uk/images/uploads/DFIDReview.pdf>, 3. 4. 2013).

Center for Global Development (2012). *Aid to Pakistan by Numbers* (<http://www.cgdev.org/page/aid-pakistan-numbers>, 4. 4. 2013).

Daily Times (2008). *Baloch separatist propaganda* (http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=2008%5C07%5C02%5Cstory_2-7-2008_pg12_4, 5. 4. 2013).

Democratic Voice of Burma (2013). *Burma's second awakening?* (<http://www.dvb.no/analysis/burma%e2%80%99s-second-awakening/27146>, 2. 4. 2013).

DFID (2004). *Country Assistance Plan* (<http://www.dfid.gov.uk/Library/HPP000429.pdf>, 20. 3. 2013).

DFID (2004b). *Country study: Bangladesh 1998-2002* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/57835/ev664.pdf, 20. 3. 2013).

DFID (2004c). *Maternal and newborn health* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=113624>, 13. 3. 2013).

DFID (2005). *Primary Health Care Programme in Burma* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=107615>, 2. 4. 2013).

DFID (2006). *Early Learning and Primary School Transition* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=107600>, 8. 4. 2013).

DFID (2006b). *Three Diseases Fund for HIV, Tuberculosis and Malaria* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=107614>, 2. 4. 2013).

DFID (2006c). *Three Diseases Fund for HIV, Tuberculosis and Malaria* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202149>, 1. 4. 2013).

DFID (2006d). *English in Action* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=107480>, 2. 4. 2013).

DFID (2008). *Evaluation of DFID Country Programmes* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67759/ev687.pdf, 5. 4. 2013).

DFID (2008b). *Country study: Bangladesh 2000-2005* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67835/ev665.pdf, 1. 4. 2013).

DFID (2009). *History of DFID* (<http://dfid.gov.uk/About-us/History/>, 2. 2. 2013).

DFID (2009b). *Improving Maternal and Child Health After Nargis* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=200871>, 3. 4. 2013).

DFID (2009c). *Primary Education Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202267>, 14. 3. 2013).

DFID (2010). *Khyber Pukhtunkhwa Education Sector Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202328>, 12. 3. 2013).

DFID (2010b). *Three MDG Fund* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202149>, 30. 3. 2013).

DFID (2010c). *Health sector development Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=201645>, 9. 4. 2013).

DFID (2010d). *Bangladesh Education Development Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202123>, 6. 3. 2013).

DFID (2011). *Andrew Mitchell: Beyond Aid* (<http://www.dfid.gov.uk/News/Speeches-and-statements/2011/Andrew-Mitchell-Beyond-Aid/>, 7.3.2013).

DFID (2011b). *Policy research policy* (<http://www.dfid.gov.uk/Documents/publications1/op/policy-research-cabinet-2011.pdf>, 7. 3. 2013).

DFID (2011c). *Bilateral aid review results* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/137265/BAR-MAR-country-summaries-web.pdf.pdf, 5. 4. 2013).

DFID (2011d). *Pakistan Evaluation Strategy* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67485/dfid-pk-eval-strat.pdf, 7. 4. 2013).

DFID (2011e). *Provincial Health & Nutrition Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202488>, 27. 3. 2013).

DFID (2011f). *Addressing Drug Resistant Malaria in Burma* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202759>, 2. 4. 2013).

DFID (2012). *New ministers for international development* (<http://www.dfid.gov.uk/News/Latest-news/2012/Rt-Hon-Justine-Greening-MP-appointed-as-International-Development-Secretary/>, 8. 3. 2013).

DFID (2012b). *Operational Plan Pakistan: 2011-2015* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67373/pakistan-2011.pdf, 3. 4. 2013).

DFID (2012c). *Punjab Education Support Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202697>, 13. 4. 2013).

DFID (2012d). *Operational Plan Burma: 2011-2015* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67323/burma-2011.pdf, 11. 4. 2013).

DFID (2012e). *Operational Plan Bangladesh 2011-2015* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/67326/Bangladesh-2011.pdf, 12. 3. 2013).

DFID (2012f). *Underprivileged Children's Education and Skills Programme* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=203228>, 19. 3. 2013).

DFID (2013). *Justine Greening: Development in transition* (<http://www.dfid.gov.uk/News/Speeches-and-statements/2013/Justine-Greening-Development-in-transition/>, 10. 3. 2013).

DFID (2013b). *UK and Pakistan* (<https://www.gov.uk/government/world/pakistan>, 29. 3. 2013).

DFID (2013c). *DFID's Anti-Corruption Strategy for Burma* (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/136625/anti-corruption-strategy-bu.pdf, 7. 4. 2013).

DFID (2013d). *Accelerating Improved Nutrition for Extreme Poor in Bangladesh* (<http://projects.dfid.gov.uk/project.aspx?Project=202975>, 14. 4. 2013).

Freedom house (2008). *Freedom in the world-Burma* (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2009/burma>, 3. 4. 2013).

Freedom house (2013). *Freedom in the world-Bangladesh* (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/bangladesh>, 5. 4. 2013).

Global Security (2013). *Pakistan - politics* (<http://www.globalsecurity.org/military/world/pakistan/politics.htm>, 30. 3. 2013).

Independent Commission of Aid Impact (2012). *Evaluation of DFID's health programmes in Burma* (<http://icai.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2011/11/Evaluation-of-DFIDs-health-programmes-in-Burma.pdf>, 2. 4. 2013).

Informační centrum OSN v Praze (1999). *Výroční zpráva generálního tajemníka* (<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=617>, 4. 3. 2013).

International development (2008). *DFID's assistance to Burma after cyclone Nargis* (<https://www.devex.com/en/news/blogs/dfid-s-assistance-to-burma-after-cyclone-nargis>, 15. 3. 2013).

International Monetary Fund (2013). *Poverty Reduction Strategy Papers* (<http://www.imf.org/external/np/prsp/prsp.aspx>, 3. 3. 2013).

Legislation.gov.uk (1929). *Colonial Development act* (<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/20-21/5/enacted>, 27. 2. 2013).

Legislation.gov.uk (1981). *Overseas Development and Co-operation Act 1980* (http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/63/pdfs/ukpga_19800063_en.pdf, 1. 3. 2013).

Legislation.gov.uk (2002). *International Development Act* (<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/1/part/1, 4. 3. 2013>).

OECD (2005). *The Paris Declaration on Aid Effectiveness* (<http://www.oecd.org/development/effectiveness/34428351.pdf, 6. 3. 2013>).

OECD (2008). *Country Programme Evaluations* (<http://www.oecd.org/derec/unitedkingdom/40777372.pdf., 7. 4. 2013>).

OECD (2012). *Evaluation of DFID's Bilateral aid to Pakistan* (http://www.oecd.org/countries/pakistan/ICAI%20Pakistan%20Report_P1.pdf, 5. 4. 2013).

OECD (2013). *Development aid: net official development assistance* (http://www.oecd-ilibrary.org/development/development-aid-net-official-development-assistance-oda_20743866-table1, 5. 6. 2013).

Overseas Development Institute (2007). *The UK's approach to linking development and security: assessing policy and practice* (<http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/7658.pdf, 6. 3. 2012>).

Parliament UK (2006). *Select Committee on Foreign Affairs Inquiry: South Asia* (<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200607/cmselect/cmcaff/uc55-iv/ucmem102.htm, 5. 4. 2013>).

Parliament UK (2009). *Funding for health system strengthening* (<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmintdev/235/23504.htm, 6. 4. 2013>).

Secretary of State for International Development (1997). *Eliminating World Poverty: A Challenge for the 21st Century* (<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20050404190659/http://www.dfid.gov.uk/Pubs/files/whitepaper1997.pdf, 3. 3. 2013>).

The Economist (2010). *Slowly, the army eases its grip* (<http://www.economist.com/node/17414435, 1. 4. 2013>).

The Economist (2011). *A long March* (http://www.economist.com/node/18486051?story_id=18486051, 2. 4. 2013).

The Guardian (2013). *End of UK aid to India* (<http://www.guardian.co.uk/world/2013/feb/18/uk-aid-india, 19. 3. 2013>).

The Guardian (2013b). *George Osborne declares 'historic moment' on UK aid target* (<http://www.guardian.co.uk/global-development/2013/mar/20/george-osborne-historic-moment-aid, 12. 4. 2013>).

The Guardian (2013c). *Nawaz Sharif mend pakistan fault lines* (<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/may/13/nawaz-sharif-mend-pakistan-fault-lines?INTCMP=SRCH>, 12.7.2013).

The New York Times (2011). *Bin Laden is dead, Obama says* (http://www.nytimes.com/2011/05/02/world/asia/osama-bin-laden-iskilled.html?pagewanted=all&_r=0, 26. 3. 2013).

The official site of the British Prime Minister's office (2012). *International Development: our vision* (<http://www.number10.gov.uk/policy/international-development-dfid/>, 6.3.2013).

The United Nations Non-Governmental Liaison Service (2009). *The politics of poverty* (<http://www.un-ngls.org/orf/politics%20of%20poverty.pdf>, 15. 3. 2013).

The World Bank (2011). *Bangladesh: Accelerating Progress Toward the Health MDGs* (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:23191470~menuPK:141310~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html>, 15. 4. 2013).

The World Bank (2012). *Health Nuttiron Population Sector* (<http://www.worldbank.org/projects/P074841/health-nutrition-population-sector-program?lang=en>, 13. 4. 2013).

The World Bank (2013). *Country Summary United Kingdom* (<https://finances.worldbank.org/facet/countries/United+Kingdom>, 20. 1. 2013).

The World Bank (2013b). *Pakistan* (<http://data.worldbank.org/country/pakistan>, 1. 4. 2013).

UNDP Bangladesh (2010). *Enviroment and energy* (<http://www.undp.org.bd/cluster.php?d=7>, 4. 4. 2013).

UNDP Pakistan (2010b). *Reduce child mortality* (<http://undp.org.pk/goal-4-reduce-child-mortality.html>, 13. 4. 2013).

6 Seznam příloh

Příloha č. 1: Současné rozvojové programy v sektoru vzdělání – Pákistán

Příloha č. 2: Současné rozvojové programy v sektoru zdravotnictví – Barma

Příloha č. 3: Současné rozvojové programy v sektoru zdravotnictví – Bangladéš

Příloha č. 4: Současné rozvojové programy v sektoru vzdělání – Bangladéš

Příloha č. 1:

- Punjab School Education Programme
- Pakistan Education Task Force
- Innovation Fund for Education
- Khyber Pukhtunkhwa Education Sector Programme
- Education Fund for Sindh
- Transforming Education in Pakistan
- Punjab Education Support Programme
- The Punjab Education Sector Reform Roadmap

Příloha č. 2:

- "Three MDG Fund" for addressing essential maternal and child health needs of poor and vulnerable women, children and for people with HIV, Tuberculosis and Malaria in Burma
- Three Diseases Fund for HIV, Tuberculosis and Malaria
- Addressing Drug Resistant Malaria in Burma
- Improving Maternal and child Health after Nargis
- Primary health Care Programme in Burma

Příloha č. 3:

- Health sector development Programme
- Accelerating Improved Nutrition for Extreme Poor in Bangladesh

Příloha č. 4:

- English in Action
- Bangladesh Education Development Programme
- Underprivileged Children's Education and Skills Programme

7 Resumé

Bachelor thesis examined the development assistance of United Kingdom in Pakistan, Burma and Bangladesh since 1997. This area has been subjected to major changes in the last 15 years. The volume of the finances to those countries has doubled. The aim of my research was to determine: where are the British resources directed and for what purpose. The UK is the 4th largest donor and tries to achieve the most effective way to eliminate poverty in the world. This work was focused on the sector of education and health, which is the most expensive.